

ANUL VIII.

CLUJ,

1910.

RĂVAȘUL

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

Apare lunar sub direcțiunea unui Comitet.

Intemeietorul revistei: Dr. Elie Dăianu.

Cuprinsul Nr. 3.

† Dr. Carl Lueger.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din Corespondența Bătonului — Duiliu Zamfirescu: Inșelăciuni (poesii) — Prinoc memoriei regretatului Canonice Dr. Bunea (Articole de: Dr. Victor Birlea, Al. Tzigara-Samurcaș, Andrei Bârseanu, George Simu, I. Bianu, C. A. Ionescu, Dr. I. Cl. Iuga, C. Morariu, Aurel Dobrin, Duiliu Zamfirescu, Dr. Vasile Bianu, Nicolae Mazere, E. Lovinescu). — I. G.: Poesiile lui Vlăhuță. — Friederic Hebbel: Maria Magdalena, tragedie în 3 acte, trad. de I. E. Torouțiu. — Imortalii nostri — Crestături — Cronică. — Cărți-reviste-ziare.

Prețul abonamentului: Pe an 10 cor. În străinătate 12 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) str. Jókai 6.

Tipografia «Carmen» Petru P. Barițiu în Cluj (Kolozsvár). Telefon 756.

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin postă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	₰. 620.000
Depuneri	» 1,500.000
Esconturi	» 2,300.000

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi ipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Panceu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.

La

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj

Ferencz József-ut Nr. 58

se află toate cărțile și documentele pentru **Reuniuni Raiffeisen.**

La dorință să pot căpăta și timbrate.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.
Petru P. Barițiu

Adresa: Cluj, Jókai n. 6.
Abonamentul pe 1 an 10 cor.
» pe o jumătate de an 5 cor.

Intemeietorul revistei:
Dr. E. Dălanu.

Din corespondența baronului Vasile E. Popp.

— O scrisoare alul Iacob Murășanu. —

»Esclentia, Pre Credintiosu si pre Devotatu Barbatu alu Natiunei Romane si alu Monarchieii!

Cultul, in care straluci, cá unu sóre in sinulu Natiunei Romane, me silesce si pre mene a-Ti documenta, ca me afflu intre stimatorii D-Tale cei mai sinceri. Acésta-'mi insufla si una incredere netiermurita catra Esclenti'a Ta, pre care Regele Regilor se ni Ve pastreze indelungatul

Esclenti'a! Dupa cum avui rara onóre a Vă descoperi, cand avutati bunatate a me cercetá, eu trimitu una suplica pre umilita catra marita Adunare generala a Asociatiunei romane, care se tiene in 26/8 in Clusiu, *) si pentrucá Esclenti'a Vóstra se o poteti cumpani, 'mi iéu voia a o alaturá aici deschisa % cu pre seriós'a si umilit'a rogare, cá se binevoiesci a midiuloci, cá se se cetésca in marita adunantia gen. de acolo, si totuodata, cá cu influinti'a cea benefacatória, care o ai ecsercítatu totudeauna numai spre binele si prosperarea in-treprindelor folosítorie natiunei si patriei, se binevoiesci a o spriginí, cá se ni se deschida campulu emulatiunei pe care vomu inainta spre confundarea antagonistiloru culturei si inaltiarri nóstre.

Te voui adorá pentru presentu si viitoriu, te va adorá natiunea pentru sucursulu ce vei binevoí alu dá la o resolutiune afirmativa acestei umilite rogaminti; ér' rezultatele ei voru inaltia in sperantiele cele mai tari, cá romanulu nu mai vre a remané totu dupa usile altora, ci e determinatu a-'si redicá paladiulu onórei si alu fericirei sale, care e legata de crearea asemeniloru institute.

*) Cf. »Transilvania« din 1868, pag. 181. (Impartasitorulu acestoru scrisori).

Ce se ține de împreunarea *misiunii învățătorilor* populari cu adăugarea științelor *agronomice*, acéș'ta o potu face ordinariatele la rogarea Asociațiunei, ca e de competență a lor; ér' pentru începutu și pentru profesori pedagogi și agronomi de odată, e lesne ai crea în 2—3 ani, ma și acuma îi avem, numai se se dé unu semnu, că calea e deschisă și cei devotați pentru acéș'ta își afla mulțumirea așteptată de a sacrifică spre aceste scopuri împreunate.

Încă odată ve rogă Escelentia, se binevoiti a mi dăruia, macar că unu ce pusu în perspectivă acéș'ta rogare și veti deobligă viitoriulu națiunii la cultulu celu neînseratu alu faptei Escelentiei Vóstre, ér' pre mine ve-ți avé deapănarea deobligatu la orice sacrificiu, pentru ajungerea scopurilor acéș'tora, mai multu decatu ati poté crede, care de altmintețea remanu pelunga celu mai respectuosu cultu și stîmă.

Alu Escelentiei Vóstre

Brasiovu în 23/8 1867.

pre plecatu și respectatoriu

Iacobu Muresianu m. p.

Dir. și Red. alu »Gazetel Transilvaniei«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INȘELĂGIUNI

Gopilă, pe tine te 'șală ce-i scris:

Vedenii cu aripi de ceară.

Vedenia însă-ți făptură de vis

Ge este, și nu mai e iară.

Să nu 'ncerci să afli cum sunt cei ce scriu,

Că ei se arată sub chipul,

Sub care ajunge Oceanul târziu,

Venit se sărute nisipul:

Enigmă pornită din tainicul fel
 De-a fi pretutindeni străinul
 Ce vine ca valul și fuge ca el,
 De nu'i înțelegem suspinul.

Și cum vine valul, ușor, pe nisip,
 Și încet îți coprinde piciorul
 Așa te coprinde în molcomu'i chip,
 Te fură, în vis, scriitorul.

II.

Vestmânt frumos și moale de mătăasă,
 Te-am sărutat din fugă într'o sară,
 Și ca prin vis mi-ai amintit de-acasă,
 De tinerețe și de primăvară.

Că miroseai a dor și a bucurie,
 A sân de mamă și-a miros de floare,
 A suferință și a poezie
 — Se poate oare?!...

III.

Stolul gândurilor mele
 Zboară pururea spre tine:
 Rândunele,
 Ce se întorc din țări străine.

Dar tu nu mai ieși în seară,
 Și'n zădar au să te-aștepte,
 Primăvară,
 Să le scuturi flori pe trepte!...

Duiliu Zamfirescu.

Memoriei lui Augustin Bunea.

Sărac venişi în lume şi gol, şi fără alai.
 Întreaga-ţi avuţie, ce tu n'o cunoştea,
 Ţi-eră smeritul nume de om, de chip de lut,
 Şi-un drept sădit în fire-ţi: să creşti de te-ai născut.

La leagănu-ţi de făşii uitarea lşi vegheă:
 Un om mai mult pe lume nimic nu însemnă:
 A fi, ori nu, aicea nu schimb'al vieţii rost,
 Când mulţi în cartea vieţii au scris numai: au fost.

Aşa văzuşi lumina, dar alta-ţi fû ursit:
 Din umilitu-ţi leagăn o stea ai răsărit;
 Uitatul deodată, tu'ngând la toţi erai,
 Şi'n inimi, ca un prietin, la toţi te furişai

Tu unul la mulţi frate şi mulţi prin tine fraţi:
 Cu tin' eram mai una, mai tari şi mai bărbaţi
 Tu foc ni-ai pus în suflet şi ideal în gând: Cluj
 De-ai şti, câţi lucră astăzi în urma ta călcând!

Din scripte vechi şi şterse, din taina altor vremi,
 O lume uitată, apusă, la viaţă o rechemi.
 Şi sfetnici venerabili şi-apostoli mari uitaşi
 De sub mâiastra-ţi peană răsar gloriificaşi.

Şi când peste-alor chipuri vărsai duh creator,
 Nu'nţelegeai, că însuşi te faci nemuritor,
 Ca până-când cu trudă scotea-i din vechi ruini,
 Biserică şi ierarhii, la noi şi la vecini:

Tu-ţi ridicai mausoleu durabil, secular,
 În ce-ţi va scobi neamul: »Non omnis moriar«
 Căci ai un drept la viaţă, şi mort, ca să trăeşti,
 Când lupţi o viaţă 'ntreagă şi pentru alţi munceşti.

Nerăsplătit să lucră, ca umbra să apună,
 Să treci fără vre-o urmă: e-o lege de nebuni.
 O groapă, strămtă, rece, un somn uşor dulciu,
 Un pat de patru scânduri şi-o stingere'n pustiu,

*Ţi-ar fi prea strâmbă plata, orcine să fi zis,
Când munca datorinţă ți-a fost, și nu un vis.
Veniși sărac în lume, și-azi noi am sărăcit,
Căci tu ne-î fost comoara și acum ne-ai părăsit.*

*Dar dac'un soare apune și nu zici: »cald n'adat«
Și-o ploaie ce udă câmpul, nu zici: »n'a fost«, de-a stat,
Căci caldul și umezeala dau trai la muguri noi:
Asa din amintireți ne-om întări și noi.*

Lugoj, Ianuarie 1910.

Dr. Victor Birlea.

Un ideal al părintelui Bunea.

Câte opere de valoare, câte planuri mărețe, toate tinzând la ridicarea poporului român, n'au fost nimicite odată cu dispariția dintre noi a căminului Bunea! Căci viața i-a fost prea scurtă, pentruca să poată întruchipă toate gândurile sale.

Nefiindu-ne dat să scrutăm tot ce mintea lui a zămislit fără a fi împărtășit și altora, să ne mulțămim a împospătă cel puțin frumoasele îndemnuri ce am cules din gura acestui apostol al neamului.

... În toamna trecută, vizitând Blajul, am avut cinstea să stau de vorbă cu falnicul nostru academician. M'a surprins prin temeiniciile și bogatele informațiuni ce aveă despre viața culturală de dincoace — din țară. Între altele înșghebera Muzeului nostru de artă națională îl bucură grozav. Mi-s'a arătat foarte preocupat de înființarea unui asemenea Muzeu în Transilvania. Se gândea în special la un muzeu cu caracter mai mult bisericesc. Și speră chiar să poată în curând realiză acest plan, punându-l în legătură — pe cât mi-aduc aminte — cu lărgirea proiectată a clădirii seminarului local.

Îl văd par'că pe visătorul entusiast. plimbându-se în chilia sa cea mică și schițându-mi planurile mari ale mult doritei *Bibliotecii și ale Muzeului național bisericesc*.

Dacă va fi avut prilej să desvăluie și altora aceste gânduri mărețe, nu știu. În tot cazul am crezut nimerit să fixez aci frumoasa intențiune a acestui bun Român. Poate că se vor găsi în urma lui alții, destul de destoinici, cari să-și împue datoria de a realiza planul său.

Un alt monument mai trainic și mai frumos, și totdeodată mai de folos pentru întreg neamul românesc, cred, că nu s'ar putea ridica în memoria marelui Român ce a fost părintele A. Bunea.

Al. Tzigara-Samurçaș.

Director al Muzeului de artă națională.
— București.

Amintiri despre Augustin Bunea.

Ne-am cunoscut ca copii încă din toamna anului 1870. El eră în clasa I gimnazială; eu intrasem în școala reală, de curând deschisă. Ne întâlneam adeseori în casa răposatului G. Strâmbu, fost oficer de grăniceri, de naștere din Vad, la care locuia și cu fii căruia mă împrietinisem, întocmind din când în când reprezentații de teatru copilărești după modelul trupelor din România, ce veniau atunci prin Brașov. La aceste reprezentații »fratele Custi«, cum îi ziceam până târziu, eră orchestra noastră, de oarece se deprinsese la violină, și între acte, până să ne costumăm și până să așezăm cearșafurile, ce ne serveau, de decorații pe scenă, mai trăgia câte-o „ardelenească“.

Pare-că-l văd și acum pe copilul de 13 ani, cu părul blond, cu fața rotunjoară, mai mult palidă, cu privirea pătrunzătoare, mai mult tăcut decât vesel, ceva cam silit față cu sburdălnicia noastră, zimbînd numai rareori, când noi ne prea întreceam cu nebuniile. Eră înălțitor la statură, ceva-și mai mare de ani ca noi, și îmbrăcat olte-nește cum se zicea pe atunci în Brașov, cu suman sur, cu cămașă eșită peste cioarecii croiți pe picior și vărâți în cisme.

Ne mai întâlneau și la joacă câteodată, dar mai rar, căci tânărul Vădean își vedeă serios de carte și afară de aceea mai instrua și pe copiii gazdei, pentru care muncă avea unele beneficii.

Am reînnoit apoi cunoștința în clasa III gimnazială, în care trecusem din clasa II reală. Acum îl aveam în fiecare zi înaintea ochilor și zilnic mă puteam încredința, că școlarul eminent e fratele Gusti, cu care puțini dintre noi se puteau asemăna. Doar' fratele I. Curta, acum preot într'un sat de pe Târnave, I. Peteu și frații Alessiu, dacă îndrăzneau să se pună cu el la câte-o dispută din Limba latină, la profesorul I. Tacit, sau la Limba germană la „Neica Niță“, cum îi ziceam fie-iertatului Ioan Popea.

În clasa IV, la Societatea de lectură, unde eram admiși și noi, la început tăcea și asculta; dar după aceea iată-l într'o Sâmbătă seara cu o colecție frumoasă de strigături adunate de acasă, care fu întâmpinată de aplausele tuturor și care-i făcu o deosebită bucurie conducătorului Societății, profesorul I. Tacit. Din când în când ne adunam câți-va dintre colegi la vre-unul dintre noi, de obicei la I. Peteu și M. Popescu, cari locuiau împreună, și cetiam câte cava, afară de lectura noastră din școală. Eră vremea poveștilor și a scrierilor istorice mai ușoare. La unchiul meu, directorul I. Meșotă, văzusem „Convorbirile“ și începusem a le duce cu mine la întâlnirile noastre colegiale. Poveștile simple, dar pline de viață și de simțire, ale lui N. Gane ne încântau. „Fluerul lui Ștefan“ „Peatra lui Osman“ și celelalte narațiuni dela început ale acestui autor, scrise într'o limbă așa de frumoasă românească și cu subiecte luate din viața poporului nostru dela țară, le știam aproape pe de-a rost. Afară de aceste povești ne plăceau foarte mult și nuvelele lui Leon Negruzzi. Una din ele: „Vântul sorții“, în care ne povestea, cum niște tineri absolvenți ai unei Universități din Germania își dăduseră întâlnire după 10 ani de zile, ne impresionă într'atâta, încât la „Maialul“ din a. 1874 cinci dintre noi (Bunea, Peteu, Popescu, Codru și eu) ne fotografarăm împreună și ne legarăm, că ne vom întâlni după 20 de ani la restaurantul gării Filaret din București.

În clasa V. eram mai mărișori. Profesorul I. Popea, care ne propunea L. română, în lipsa unei cărți bune de lectură, ne cetia adeseori din autorii noștri mai buni sau din „Convorbirile literare“, din care își extrasese piesele în versuri și proză, ce i-se păreau potrivite și dintre care pe unele, ca Pastelurile lui V. Alexandri, „Danubiul“ lui Scheletti, traducerile din Uhland și Goethe ale acestuia (în deosebi „Blăstâmul cântărețului“ și „Craiu codrului“) „Koher“ și „Mervan“ de Iac. Negruzzi, ni-le dă, să le memorizăm.

Indemnaţi de exemplul, ce-l vedeam înaintea ochilor, într'una din convenirile noastre colegiale hotărâram să scoatem şi o foaie scrisă cu mâna şi pe care o botezarăm „Conversaţiuni“, — o imitaţie a „Convorbirilor“. Foaia avea să iasă tot la 10 zile în mărime de o coală mare în 4°, scrisă pe 2 coloane. Ea avea să cuprindă schiţe literare şi istorice, piese teatrale, poezii, anecdote şi literatură populară. Fiecare din colegi avea să scrie, cu schimbul, câte un număr. Ca redactori ai foii celei nouă am fost aleşi noi doi: fratele Gusti şi cu mine. Numărul cel dintâiu l-a început el, scriind ca introducere un mic articol, care pornia dela sentinţa clasică: „cea mai mare parte a vieţii noastre o petrecem nefăcând nimica, o mare parte făcând rău şi numai o mică parte făcând lucruri bune şi folositoare“. Şi urmă, arătând hotărârea noastră de a înmulţi, după puterile noastre, partea din urmă.

Introducerea aceasta eră aşă de potrivită, aşă de limpede şi aşă de logică, încât arătând eu primul număr unchiului meu, fericitului I. Meşotă, după ce l-a citit, mi-a spus fără nici un încunjur: „Imi place încercarea voastră; dar dintre voi toţi cel mai cu judecată e, după părerea mea, Bunea“.

Nu ştiu, ce se vor fi făcut cei 20—24 Nri ai „Conversaţiunilor“, noastre, pe cari legându-l la un loc, i-am dăruit la finea anului şcolar Societăţii de lectură; dar, cât îmi aduc aminte, fratele Gusti a scris în ei, afară de introducere, câteva încercări în versuri, între care şi balada „Maria Putoianca“, din care îmi aduc aminte următoarele versuri, după Bolintinianu:

„Se repede
Când îl vede
Falnicul şi brav Mihaiu
Îl loveşte,
Îl trânteste:
Paşa cade între cai
... Iar Maria
Cu tăria
Braţului ei fecioresc“...

— apoi colecţia de strigături populare şi probabil, şi vre un articol istoric.

În clasa următoare, pe lângă lectura scriitorilor români (tocmai eşiseră Scrierile lui Const. Negruzzi şi ale lui V. Alecsandri, pe care fiecare căutam să ni-le procurăm deşi costau o grămadă de bani,) începurăm a citi în limbi străine, mai cu seamă nemţeşte şi unii dintre noi şi franţuzeşte. (La franceză aveam un profesor excelent pe poetul I. Lăpădatu). Imi aduc aminte, ce senzaţie a făcut între noi fratele

Gusti, când ne-a povestit călătoria în jurul lunii și la centrul pământului de Jules Verne, pe care le cetise nemțește. Cei mai naivi dintre noi, ne știind ce să creadă, întrebau, dacă în adevăr s'au făcut aceste călătorii? — la ceea ce șiretul povestitor zimbă din când în când pe sub mustața-i aurie, ce începuse să mijească.

În clasă fratele Bunea era podoaba noastră. De câte ori ni-l aduceau, ca exemplu profesorii, mai cu seamă la lucrările din Limba română, pe care le făcea cu atâta pătrunderi! De câte ori nu-l cercetam chiar eu în odăița dela „Maica călugăriță“ din curtea bisericii Sf. Nicolae, unde locuia împreună cu R. Furdul, când aveam câte un pasagiu mai greu de tradus din Cicero, din Sallust sau din Virgiliul la Societatea de lectură tot el cel mai de frunte!

Câte odată să desbăteau „cestiuni controversate“, care lui I. Tacit, îi plăceau foarte mult. La o ședință el (Tacit) pune teza: „Este Catilina în adevăr de condamnat, sau nu?“ — Eu iau partea dintâiu: Bunea a doua, cu mult mai grea.

La ședința următoare se ține controversa. Eu vorbesc contra lui Catilina, repetând cunoscutele acuze și apostrofări ale lui Cicero. Bunea îl ia în apărare și îl apără așa de bine, încât, cu toată replica mea, groaznicul conjurat rămâne aproape spălat, și eu sunt silit să retrag multe din acuzele mele. — Cauza era, că pe când eu mă mulțamisem să-l reproduc pe Cicero, el cetise pe Mommsen și era cu mult mai bine pregătit ca mine.

În clasa VII am avut ca președinte al »Societății de lectură« pe Ioan Lăpădatu, sub conducerea căruia interesul pentru lucrările literare și pentru studiile istorice se potență și mai mult. Înzestrat cu cunoștințe solide și cu un dar deosebit de espunere, fericitul Lăpădatu era în stare să trezească setea de știință și în sufletele mai greoaie și să deschidă înaintea elevilor orizonuri din ce în ce mai largi și mai fermecătoare. De bună seamă și Bunea a folosit dela el foarte mult deși nu l-a avut multă vreme ca conducător.

La începutul anului 1877, când se împliniseră 40 de ani, de când episcopul I. Popasu, fondatorul de căpetenie al gimnaziului brașovean, se sfințise ca preot, Societatea noastră de lectură întocmi în preșeara de Sf. Ioan o festivitate publică, la care aveau să se joace și câteva scene din tragedia «Hoții» de Schiller, în traducerea lui Iacob Negruzzi

Se împărțiră rolurile, dar la al lui Spiegelberg nu se prea îmbulziă nimenea. Nu era un rol „simpatice“ și afară de aceea nici nu prea era ușor de jucat.

„Lăsați-mă, să încerc eu!“ — zise fratele Gusti, — și la reprezentare ne puse pe toți în cofă. Dovadă recenziunea de atunci din „Gazeta Transilvaniei“

Dar petrecerea noastră împreună n'avea să mai țină multă vreme. După câteva luni, spre primăvară, „fratele Gusti“ ne spuse că este chemat la Blaj și de acolo poate va fi trimis mai departe, să-și urmeze studiile.

Ne întristarăm cu toții, când auzirăm, că colegul, cu care ne mândriam, are să se depărteze dintre noi. De altă parte însă ne bucuram pentru el, știind, că aceeași cale au urmat-o odinioară Șincai și Maior.

Înainte de a plecă din Braşov, mă cercetă într'o Duminică acasă la părinți, în Dârste, de unde ne întoarserăm a doua zi pe jos, prin câmpul înverzit, povestind multe de toate cu privire la viitor.

De atunci nu l-am mai văzut câțiva ani.

Am auzit numai, că a fost trimis în Cetatea eternă, ca să învețe Teologia, și peste doi ani, când mă aflam ca student la Viena, am primit dela el scrisoare și fotografia lui ca alumn al Colegiului de Propaganda fide, cu reverenda sură, îmbumbată costiș.

În scrisoare îmi spunea, că se simte fericit, că și-a putut împlini dorința, ce o nutria în inima sa de multă vreme, și nu avea cuvinte de ajuns, să-mi descrie măreția monumentelor rămase din antichitate și frumsețea lucrărilor de artă, ce împodobesc Urbea dela Tiberu. El mă sfătuia, să fac ce voi face și să cercetez locurile clasice, până când se află el acolo, ca să-mi servească ca Cicerone. O dorință, care o aveam și eu, dar care, durere, n'am putut-o împlini, cum de pildă a împlinit-o un alt coleg al nostru, Const. Alessiu, care l'a cercetat pe Bunea în Roma și l'a aflat în Tivoli, unde petrecea lunile de vară, împreună cu întreg institutul.

Mai târziu l'am revăzut pe fratele Gusti, care într'aceea își terminase strălucitele sale studii și se stabilise în Blaj, în Septembrie 1887 în Braşov, cu prilejul înmormântării fericitului Iacob Mureşianu, cu care prilej dânsul țină una din acele cuvântări funebreale, care te înduioşau, dar în același timp te înălțau și te întăreau sufleteste.

A vizitat pe foștii săi profesori, a vizitat locurile, care-l erau mai scumpe, și apoi s'a întors la datoria sa în Blaj.

Aici l'am cercetat în a. 1890, când mergeam la Reghin, la adunarea generală a „Asociației“.

M'a condus prin reședință, unde locuia ca secretar metropolitan, m'a dus la Catedrală, la institutele de învățământ și la „Piatra libertății“.

După aceea ne-am mai întâlnit de câteva ori, cu deosebire la festivitățile noastre culturale, ne-am scris de câteva ori unul altuia, cu deosebire cu prilejul unei alegeri, la care bucuros i-aș fi dat întâietate, căci în adevăr o merită.

În sfârșit astă toamnă, în Noemvrie, l'am văzut pentru ultima dată. Eră el, dar nu mai putea vorbi; eră el, care însuflețise de atâtea mulțimile, — dar lacrimile și suspinele unei mulțimi întregi nu-l puteau să-l mai însuflețească. —

Și cu toate, că vedeam înaintea mea figura palidă în sicriu, ochiul meu tot pare că eră atras de fața vioaie și de privirea pătrunzătoarea a colegului de odinioară.

Deși Te-am pus în pământ, Tu, frate Gusti, nu vei muri niciodată pentru mine!

Brașov, 30 Ianuarie v. 1910

Andrei Bârseanu.

Dr. Augustin Bunea.

El eră, visul ce răsare,
Unui popor în deșteptare,
Măreț ca vulturul din zare,
Curat ca raza cea de soare,
. . . Se lumina altarul tot, —
Când se 'nchina el ca preot,
Se lumina altarul tot!

Dar' azi altarul cel slăvit,
Orfan rămas'a și cernit;
Pe treptii lui creștinii plâng
De atâta jale li-se stâng
Nădejtile . . . Zdrobiți în drum
Se 'ntreabă toți: Ce o fi acum!?

Amvonul catedralei, sfânt,
Cernit e până la pământ,

Căci vorba lui nu mai răsună
De sus, creștinilor să spună
Cu glas de archangel, tunător:
«Cei fără de nădejde mor!» —

Pe strade sgomot surd și vaer,
Lungi prevestiri de plâns prin aer,
Se lasă neguri pe «*Câmpie*»
Și preste «*Crucea dela vie*»
Se așează doliu înmărmurit,
Căci Bunea nostru a murit.

Și undele de jale sbor
Până la Oltul călător;
Și Oltul duce, grea povară:
Durerea unui neam, — amară,
Că plânge Țara Oltului
Mărirea 'naltă a Mortului.

* * *

Poporul, una în dureri,
Lângă-un mormânt jurat'a ieri,
Pe crucea care-i stă la cap,
Pe capul Lui cel luminat,
Pe sfântă 'nvățătura Lui . . .
Că 'n lume nu-i putere, . . . nu-i
Să mai despartă ce-a unit,
La capul unui mort iubit,
Durerea unui neam trudit! . . .

Ibașfalău, 1910.

George Simu.

† Dr. Augustin Bunea.

În floarea vârstei, la 52 de ani, în mijlocul unei activități de o nemaipomenită vigoare și varietate între Români cei atât de năcăjiți de peste Carpați, s'a stins pe neașteptate Canonicele Augustin Bunea, în căsuța care i-se dăduse ca locuință, în frumoasa piață a Blajului. Acel trunchiu de om puternic plin de sănătate, care părea destinat a trăi încă pe cât a trăit, a căzut fără viață tocmai din cauza prea marelui încrederi ce avea în sănătate și în puterea pe care o simțea în sine.

Știrea despre moartea lui a lovit ca trăsnetul în toate părțile românești, pentru că mulți îl cunoșteau personal, mulți îi cunoșteau activitatea lui puternică, și mulți îl cunoșteau din renumele lui strălucitor, cum puțini români au mai avut între Tisa și Săcele.

În viața contemporană a neamului nostru mai cunosc numai două momente, în cari durerea a unit într'un cor de jale toate inimile: când s'au stins două vieți scumpe neamului întreg, una la Mircești, cealaltă la Florica.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ca și atunci, la moartea celor doi străluciți fruntași luminători și conducători ai neamului, Alecsandri și Brătianu; așa și acuma jalea adâncă a cuprins *inimile tuturor muncitorilor pentru înălțarea vieții noastre naționale*.

Deși nu este de asemănat modestul Canonic dela Blaj, cu cei doi mari bărbați ai neamului, totuș durerea pentru pierderea acestuia se poate asemăna cu cea pricinuită de plecarea spre altă viață a acelora, ba peste Carpați ea a întrecut-o în *intensitate*.

Blajul însuș nu a fost așa de adânc îndurerat nici la moartea marelui Cipariu, cea mai strălucită glorie a celui orășel de școală și de biserică românească.

Și este natural să fie așa: Cei adormiți la Mircești și la Florica ca și Cipariu își trăise veacul, au fost fericiți a-și desăvârși întreaga muncă pentru neamul lor și a se bucura de roadele ei îmbelșugate. Față de dânsii simțământul public eră recunoștința, — speranțe nu se mai clădeau pe activitatea lor viitoare. Cel îngropat acum la Blaj, eră tocmai în mijlocul activității, în mijlocul desvălirii energiei și a talentelor sale de muncă; de aceea pe dânsul se întemeau ca pe un bloc de granit turnurile de speranțe ale milioanelor acelora, cari au atâta trebuință de a fi susținuți prin *credință și speranță*.

În Bunea eră încorporată una din cele mai puternice energii naţionale cari s'au ivit între Români de dincolo; eră fiul unei familii militare din Întăiul regiment românesc de graniţă, înfiinţat de împărăteasa Maria Terezia pe la mijlocul secolului XVIII şi însărcinat a păzi hotarul de miază-zi al Ardealului: eră nepotul Baronului Colonel Ursu, eroul dela Solferino în 1859 şi dela Lissa în 1866,

Mintea lui ageră a fost setoasă de învăţătură; ea i-a arătat limpede multele şi grelele trebuinţe ale neamului său, pe cari inima îl îndemnă să le studieze în trecut şi în prezent. De aceea Bunea s'a făcut istoriograf, mai ales al frământărilor Românilor pentru ridicarea din mizeria adâncă — culturală, politică şi economică — în care se găseau la începutul *secolului XVIII*. În cele două volume ales ale despre episcopul-martir Ioan Inochentie Klein (1728—1751) şi despre episcopii Petru Pavel Aron şi Dionisie Novacovici (1751—1764) se arată cu pătrunderea erudiţiei şi cu căldura dragostei de neam, care aprinde durerea pentru suferinţele lui, frământările şi năzuinţele stăruitoare pentru a scoate neamul din întunec la lumină, dela robie la viaţă, egală în libertate cu a celorlaşi locuitori ai ţării lor.

Prin studiul muncii şi a luptelor acelu greu trecut şi-a făurit Bunea caracterul lui cel de oţel, neînfricat înaintea celor puternici şi neatins de nici o slăbicină. Prin acele studii şi-a câştigat el hotărârea neînfrântă cu care a apărât autonomia bisericii sale româneşti unite în poiriva atacurilor catolicismului unguresc, care voia şi voeşte mereu să o absoarbă în organizarea sa.

Iacă pentruce clerul unit vedeă în Bunea cea mai puternică energie de apărare a *autonomiei bisericii sale*.

Bunea a mai fost întăiul şi cel mai puternic orator bisericesc al Românilor. Când adâncă lui credinţă religioasă se împreună însă cu iubirea de neam, elocuenţa lui se ridică la *înălţimi ne mai văzute în clerul românesc*. Discursurile lui funebre vorbite la moartea multor fruntaşi ai vieţii româneşti de peste Carpaţi sunt monumente literare de o putere atât de mare, în cât cetirea lor sgudue adânc, iar auzirea lor a făcut impresie covârşitoare, care s'a întins departe dela locul rostirii. Aşa a vorbit el lângă sicriul lui Iacob Murăşanu, Gheorghe Bariţiu, Baronul Urs, Ioan Raţiu, Axente Severu tribunul dela 1848, Aurel Mureşanu, şi a altora mulţi buni români.

Cuvântările funebre ale lui Bunea au fost cele mai puternice şi mai înălţătoare lecţiuni de virtute omenească şi de datorie românească.

Iacă pentruce Bunea eră nu numai cea mai de frunte personalitate a bisericii unite de peste Carpaţi; — personalitatea lui trecuse de mult şi cu mult peste marginile bisericii sale: el eră de mult al

tuturor Românilor. Din această cauză doliul pe care l-a pricinuit ştirea morţii lui Bunea nu a găsit hotar decât acolo unde încetează limba şi viaţa românească; ba a trecut şi peste această graniţă, pentru că Bunea era nu numai o nobilă personificare a energiei neamului nostru, dar era, şi ca om, înzestrat cu calităţi de caracter, în cât ori cine îl cunoştea — chiar şi inimicii şi adversarii pe cari li combătea cu *energie deamnă* — păstrau pentru dânsul cea mai înaltă stimă.

Am mers la Blaj la înmormântare! Atâta jale n'am mai văzut! Amuţise oamenii încremeniţi; bătrânii cari se uitau cu atâta mângăere la Bunea, văzând, că are cine continuă munca şi lupta mai tare şi mai sus decât dânsii, — tinerii cari se uitau la el cu mândrie şi cu acel simţământ cald şi întăritor pe care îl dă încrederea nemărginită în învăţătorul de astăzi, care va fi conducătorul de mâine. Unii au venit de departe, ca să-i dea cea din urmă cinste: a durerii despărţirii. Toţi aveau inima strânsă.

Lângă sicriul lui a răsunat glasul puternic şi sfâşietor de trâmbiţă de durere al deputatului Goldiş dela Arad, glasul blând şi adânc jalnic al tânărului Lupaş, profesor de istorie dela seminariul din Sibiu; şi pe deasupra lor, ca clopot de durere, a răsunat grav şi solemn glasul dlui Istrati, care vorbea în numele Academiei din Bucureşti.

Cei din localitate, ai casei, deabia au putut vorbi şi ei! Durerea le oprise glasul în gât, le împietrise gândul în cap. Deputatul Maniu, puternicul şi nelufricatul orator din Camera din Budapesta, care zilnic vorbea şi se sfătuiă cu lumina, care era Bunea, acuma stătea amuţit lângă sicriul lui ca lovit de trăsnet!

Multe lacrimi s'au vărsat în Blaj în acele zile amare; ele vor rodi însă în sufletele celor măhniţi, în sufletele tinerimii, şi vor oţeli caracterele, fiind fecundate de amintirea aceluia care pleacă lăsând în urma lui amintirea celei mai curate vieţi de cel mai deplin devotament pentru neam.

(»Convorbiri literare«).

I. Blanu.

BARBARIE ŞI CIVILIZAŢIE

De multe ori Dumnezeu voeşte să încerce credinţa noastră prin lovituri puternice şi care lasă după ele, în ceata celor dreپٹی, numai câţiva hotărâţi să moară pentru Dumnezeu şi pentru credinţa lor.

În vremile mai vechi, perzecuţiile grozave petrecute în Roma şi care au sfinţit oraşul veşnic, şi mai târziu, puhoiul cutropitor al barbarilor, nu au fost de cât încercări la care erau supuşi cei ce se dedeau drept creştini. Aceia cari au rezistat şi au putut să înfrunte cu bărbăţie totul şi să moară pentru Hristos, au fost fii Domnului, cari nu se lăpădau de dânsul pentru nimic.

Fără îndoială, că aceştia erau în acelaş timp şi apărătorii civilizaţiunii împotriva barbariei, căci nu ne putem închipui civilizaţiune despărţită de ordine şi pace deplină, şi cum ordinea şi pacea sunt concluziile fireşti ale creştinismului, este logic a socoti civilizaţia nedespărţită de învăţătura Domnului.

Astăzi chiar Franţa nu ne dă prilejitatea unei lupte ciudate şi pe care Maurice Barrès, ca şi alţi scriitori, catolici sau nu, o socoteşte, ca un războiu izbucnit între civilizaţia, înfăţişată prin catolicism, şi barbaria, reprezentată prin liberi-cugetători, fie că se numesc radicali, socialişti sau anarhişti?

În afirmaţia lui Barrès stă mult adevăr. Avem Barbaria în luptă cu Biserica; cu alte cuvinte, în plină războire cu ceice au făcut Franţa să fie civilizată şi să stea încă în fruntea lumii. Un Laërne, un Chevreul, un Pasteur, au fost cu toţii catolici, pe când sălbaticii, cari ucideau în 1779 pe nevinovaţii ce gândeau altfel de cât ei, oamenii fără de nici o învăţătură. Însuş Flaubert, scriitor fără credinţă, a intrupat prostia şi neştiinţa, adică barbaria în liberul cugetător Homais. Auguste Comte, care numai creştin numai eră, a lăsat prin testament ca, la 50 de ani după moartea lui, dacă religia pozitivistă nu va exista, să i-se facă parastase în bisericile catolice, socotind catolicismul, ca cea mai puternică disciplină sufletească, după cum îl privia şi Brunetière.

A fi astăzi credincios, a te închina dimineaţa şi seara lui Dumnezeu, a socoti Roma aşa cum trebuie să fie socotită, este nu numai o datorie către Dumnezeu, dar şi una către societate, prin aceasta arătând, că voeşti să lupţi împotriva barbarilor, ce vor să nimicească totul în calea lor.

Ce să mai vorbesc despre preotul, care zilnic îndeplineşte această misiune! El slujeşte pe Dumnezeu şi pe oameni, arătându-le la fie-ce clipită, cum se pot mântui şi cum se vor putea să puie stavilă sălbătăciei.

La noi în «România liberă» unde se maimuţeşte tot ce este rău în Franţa, barbarii nu întâlnesc destulă rezistenţă. Lipsa credinţei şi lipsa disciplinei creştino-romane este, pe fie-ce zi, un prilej bun ca barbaria să ne cucerească.

Augustin Bunea, pe care am avut cinstea să-l cunosc, privia ca şi mine, întâmplările numite de Barrès, etape ale cuceririi barbare şi, prin faptele lui, prin credinţa-i curată şi activitatea lui toată îndreptată spre Dumnezeu, eră fără îndoială, soldatul lui Hristos, care caută să expue pieptul său la loviturile barbarilor şi să apere pe Dumnezeul său, apărând astfel însuş principiul civilizaţiei.

Iată pentruce Bunea îmi apare, în istoria neamului nostru din regat, ca şi din Ungaria, drept unul dintre cei mai însemnaţi factori de apărare împotriva barbariei liber-cugetătoare.

Bucureşti, 16/29 Ianuarie 1910.

C. A. Ionescu

director al revistei »Românul
literar şi politic«.

Un profesor al Universităţii din Cluj despre Dr. Augustin Bunea.

Profesorul de dreptul canonic dela universitatea din Cluj, dl *Dr. Ignác Kossutány* cu ocaziunea morţii lui Bunea incidental a pomenit în prelegerea sa şi pe savantul canonic, numindu-l «*un scriitor foarte distins al Românilor*» (: a Románoknak egy igen jeles írója:).

Deşi întâmplător, dar totuşi şi aceasta se părea, ca un fel de prinos memoriei repausatului.

Dealtfel dl *Dr. Kossutány* la pagina 103 din ediţia cea mai nouă a cărţii sale. «Dreptul eclesiastic», (:Egyházjog:), unde tractează despre «*unirea Românilor cu Roma*,» se provoacă la *Dr. Bunea*. —

Citând părerile lui Bunea — pe care consecvent îl numeşte «*savantul scriitor*», — referitoare la episcopii româneşti şi la urmările unirei, căreia Bunea îi atribue cea mai epocală importanţă în viaţa Românilor din Ardeal şi că «*de sub tirănia şi apăsarea Maghiarilor pe Români, cari erau aproape de totala peire, numai Roma şi casa Habsburgilor i-au mântuit*»...— *Dr. Kossuthányi* adoaptă unele şi combate altele din părerile lui Bunea, mai ales cele referitoare la Roma şi Habsburgi. În punctul acesta polemizează, mai pe larg, cu învăţatul canonic.

Faptul acesta încă mărturiseşte, că Bunea a fost un cap luminat şi învăţat, apreţiat şi de învăţaţii străini, ba chiar şi de aceia, despre cari se zice, că ar fi nişte unguri foarte şovinişti.

Încrestând cele de sus socot a aduce prin aceasta un mic prinos memoriei celui iubit de mulţi şi stimat de toţi.

Gherla, luna lui Decemvrie 1909.

DR. I. CL. IUGA

Dr. Augustin Bunea alesul Domnului.

Fructul cel frumos al vieţii neuitatului Dr. Augustin Bunea este numai rezultatul credinţii neclătite în sfânta lege a lui Hristos. Dacă fiecare din noi ar fi cu totul pătruns de această lege a tuturor legilor, vecinic neschimbată şi sublimă, şi ar şi trăi aievea după îndrumările ei, noi, toţi Români, am fi făcători de minuni, căci singur Hristos ne spune: *»Iar semne celorce vor crede acestea vor urma: cu numele Meu draci vor scoate, în limbi nouă vor grăi, şerpi vor lua şi de ar bea ceva de moarte, nu le va strică lor, pe bolnavi mânilor îşi vor pune şi bine le va fi.* (Marcu 16, 16—19). Acestea cuvinte sunt dovedite, în decursul tuturor timpurilor, prin mulţime de minuni, dintre cari îmi permit a înşiră aici numai următoarele:

Din timpul apostolic istoria ne spune, că sfântul apostol Paul a scos duhul pitonicesc din o slujnică (Fapt. ap. 16, 16—19), a scăpat teafăr, el singur, de muşcătura unei vipere (Fapt. ap. 28, 1—6), a vindecat pe Tatăl lui Poplie de friguri şi de urdinare cu sânge, *numai rugându-se şi punând mânilor pe el* (Fapt. ap. 28, 8), şi sfinţii apostoli *»s'au umplut toţi de Spiritul Sfânt şi au început a vorbi în alte limbi, precum le da lor Spiritul a grăi*» (Fapt. ap. 2, 4). — În anul 484 fu pus în orasul Tipasus din imperiul Vandailor din Mauretania un episcop arian, pe care creştinii din acel oraş n'au voit să-l primească. Fiind ei siliţi la aceasta, cei mai mulţi dintre dânsii fugiră la Spania, iar cei vre-o 300 rămaşi în Tipasus nu voriră să se ducă la slujbele ereticului episcop, ci îi slujau Domnului prin casele lor. Atunci regele Hunerich porunci, ca cei 300 de creştini să fie duşi imediat pe piaţa oraşului, şi dacă nu se vor lăpăda de credinţa în Hristos, să li-se taie limba din gătley şi mâna cea dreaptă. Nevrând nici unul să se lapede, porunca regelui fu împlinită întocmai. Dar ce minune! *Toţi cei cu limba tăiată grăiau aşa de lămurit ca şi înainte.* Victor Vitensis, care istoriseşte această minune adaugă: *»Cine nu crede aceasta, meargă la Constantinopole, şi acolo va afla din ceata celor cu limba tăiată pe subdiaconul Reparatus, care fără limbă, grăieşte aşa de bine, ca fiecare om sănătos. El este cu deosebire ținut în cinste la curtea împăratului Zeno.*» Învăţatul lumean Eneas dela Gaza, care se află în Constantinopole chiar în vremea, când unii din cei cu limba tăiată veniră în acel oraş, scrie despre dânsii în anul 533: *»Eu i-am văzut cu aceşti ochi ai mei şi i-am auzit cu aceste urechi ale mele, şi m'am mirat foarte, cum de poate fi glasul lor depli, fără limbă. Şi fiindcă n'am crezut urechilor mele, mi-am luat ochii drept martori. M'am uitat în gura lor, ca să le văd limba, dar am văzut, că limba le eră tăiată până la rădăcină. Şi m'am mirat numai că ei vorbesc, ci că au putut trăi până acum.*» Şi scrie şi Marcellin, cancelarul împăratului Iustinian: *»Eu am văzut în Constantinole pe unii din ceata credincioşilor, cărora li-s'a tăiat limba, şi cari totuş grăiau lămurit.*» Şi singur împăratul Iustinian mărturiseşte: *»Noi i-am văzut pe bărbaţii cucernici, cărora li-s'a tăiat limba până la rădăcină şi cari totuş istorisau chinurile lor, umplându-ne de milă.*»

Cine vrea să ştie, ce minuni se întâmplă, în timpul mai nou, cu credinţa în Hristos, binevoiască a cetii scrierea: *»Citiţi, citiţi, ce poate credinţa în Dumnezeu — Bucureşti 1907.*»

Dar dacă astăzi se fac mai puţine minuni în chip văzut, apoi cu atâta aim multe sunt minunile, ce se fac în chip nevăzut, anume *în sufletul omenesc.* Isus

a scos din Maria Magdalena *şapte draci* (Marcu 16, 9). El însă scoate draci, încă şi astăzi, din toţi aceia, cari se întorc la Dânsul cu toată umilinţa şi credinţa. Oăci cea dintâi lucrare a umilinţii şi credinţii, ce se petrece în chip nevăzut în lăuntru omului, este scârşnirea inimii, cu care se smulge şi se aruncă afară *păcatele* sau *dracii cei necuraţi*. Operaţiunea aceasta îi face pe oameni să grăiască în limbă nouă, căci precum zice s. Grigorie, *«ei părăsesc vorbele lumesti, istorisesc tainele cereşti şi vestesc puterea şi lauda lui Dumnezeu»*. Nimicind astfel de oameni patimile inimii lor, au nu aruncă ei dela sine viperele pline de veninul morţii? Auzind vorbe îndemnătoare la păcate şi încuindu-şi inima de ele, au nu beau ceva de moarte, ce totuşi nu le strică? Şi ce fac aceia, ce aleargă în ajutorul fraţilor, ca să-i scape din lanţurile pieririi? Au nu-şi pun ei mâinile pe dânsil, ca aceştia din nou să fie sănătoşi!? ¹⁾

E dar pe deplin dovedit, că cu credinţa cea tare în Dumnezeu s'au făcut minuni, se fac şi în timpul de faţă şi se vor face până la minunea învierii morţilor şi a judecăţii celei înfricoşate dela sfârşitul lumii. Durere însă, nespusă durere, că poporul românesc e lipsit de această *apă vie*, deşi atâtea glasuri strigă după dânsa la ceriu, glasuri nu numai de ale viilor, ci şi de ale morţilor... Ştefan cel Mare... Augustin Bunea.

Dar să nu pierdem nădejdea deplin întemeiată, că în curând va ţâşni din stânca vecinică a *Institutului biblic românesc* izvorul cel atât de mult aşteptat al apel, ce stânge setea de veci, şi atunci şi nenorocitul nostru neam va fi făcător de minuni, ca alte neamuri.

(Pătrăuţ pe Suceava, 2 Februarie n 1910).

C. Morariu.

Prinos mic unui »suflet mare«.

După o vreme, ce a adus multă jale şi a cerut mare jertfă unui neam sărac şi nenorocit, spiritele erau din ce în ce tot mai agitate... Ne mai aşteptam încă la ceva... grozav! — ceva de necrezut, par'că plutea peste plaiurile noastre o figură hădă, nemărginită, nişte conturf de arătare înspăimântătoare şi fioroasă, care infiltra în toate sufletele gingaşe şi simţitoare un fior rece, o spaimă presimţitoare de o lovitură crâncenă, de o pierdere fără margini, de o jale şi mai sfâşietoare...

De dimineaţă cercetai pe Domnul părinte P. Îl aflai trist, abătut, cu ochii plânşi, c'o faţă nedormită, o înfăţişare omenească înlăuntru căreia să mai sbate încă domol, o inimă înfrântă!

— Bună dimineaţa!... dle părinte... zisei, şi par'căş fi voit să nu-mi mulţamească, să nu-mi vorbească, căci nu mă aşteptam la lucruri bune; nici nu puteam s'aud veste bună, căci noaptea, acea noapte înfricoşată, avui un vis urât: presimţirea unei mari, mari nenorociri...

¹⁾ Vezi „Dr. F. Xaver Massis Christiche Tugendschule, III. Cursus, Schaffhausen 1854 pag. 327—332.

— Ne putem... duce și . . . noi!.. N'ai auzit?!... A murit Bunea!!... Cine-ar fi crezut?!... și nu mai putu îndruga o singură vorbă...

Am incremenit!... Să fie aievia?!... Visez, ori...? — și o lacrimă greoaie mi-se prelinse domol pe haina-mi cernită.,.

Să moară Bunea?!... Oh! Doamne, mare îți e puterea și mari și neînțelese sunt lucrurile tale! Îl știam cu toții în luptă, în lupta încordată și înverșunată! Și e groasnică lupta, în care îți aperi ceea ce ai mai scump: limba strămoșilor, limba dulce și frumoasă a mamei... El, fala oștirii, podoaba neamului, străjarul neînfrânt, să se prăbușească încă la începutul luptei?!... Oh, Doamnel multe mai are să îndure și acest neam chinuit!...

Și aievia aiuram...

Mă vedeam, ca'ntro iicoană luminoasă, pe banca celei din urmă clase liceale, în liceul Blajului... Ne vorbea așa de frumos, ne spuneă dela inimă, profesorul, din istoria literaturii noastre...

„Și-apoi, ca să știți și lucruri, despre cari nu s'a tratat încă în seria asta strămtă, despre scriitori, despre bărbați mari ai noștri, cari sunt în viață și cari veșnic vor fi nemuritori, amintesc, că între istoriografii noștri, dar și între oratorii cei mai de forță bisericești, locul de frunte îl ocupă: Dl părinte Bunea, mândria neamului, fala bisericii noastre!...”

De pe-atunci știam cu toții, cine-i părintele Bunea pentru neamul nostru, pentru biserica noastră!

Și în clipa, în care aflai despre această tragedie, cu inima sdrobotită și cu nădejdea, într'un mai bun viitor, sfărâmate, îmi răsări în minte, fără de veste, întrebarea:

„Oare cine va mângăia un neam, prin inaltul dar grăitor, acum, când te-am pierdut pe Tine, „suflet mare”,?!...”

Și nu ne-au fost așteptările amăgite, căci după cum știm, din cursurile despărțirii celei mai din urmă, acest om mare s'a bucurat de o cinste cu mult mai mare, decât s'o poată descrie un condei atât de modest!

Iar acum, când de mult, par'că de-o vecinicie, s'a făcut alătura cu țărâna, trupul acel măiestos, și de-o românească făptuire și sufletu-i cu adevărat mare, a fost încununat de răsplătirea nemuririi, în împărăția dreptilor, numai așa ne vom putea arăta recunoștința truditelor noastre suflete, dacă îi vom păstra pentru toate veacurile, ca o comoară neprețuită, amintirea-i sfântă, îi vom asculta profeticele-i îndrumări și vom purcede pe cărarea, pe care dânsul a bătut-o!...

Cluj, Februarie, 1910.

Aurel Dobrin.

Bustul Împăratului Traian.

Dlui Director al Revistei »Răvaşul«

Gluj.

Domnule Director,

Dacă aţi fost vreodată la Roma, nu se poate să nu vă fi rămas în minte priveliştea dela Pincio, — iar dacă aţi şi stat în Roma, trebuie să cunoaşteţi toate colţurile aceluia minunat loc, scăldat de soare, parfumat de roze, unde străinii, seminariştii şi trăsura cu măgăruşi sunt nelipsiţi pe orice vreme.

Ca orice om, aveam şi eu o stenahorie. Pot să vă spun ce: primisem o însărcinare dela amicul şi colegul meu de astăzi, Dl Dr. Istrati, de a face o copie în marmură de pe cel mai frumos bust al Împăratului Traian şi a-l trimite la Bucureşti, pentru inaugurarea Expoziţiei dela Filaret. Dintre multele busturi ale marelui nostru împărat, două mai cu seamă îmi plăceau, amândouă din muzeul capitolin: unul, aflat în sala busturilor imperiale, era mic, simplu, cioplit într-o piatră efină, dar atât de expresiv!... altul aflat în sala Centaurilor, era monumental, sculptat în marmoră scumpă, purtând pe cap coroana civică. De sigur acest din urmă se cuvenea să fie ales, pentru solemnitatea Expoziţiei. Dar mie îmi plăcea cel dintâi! Îmi plăcuse atât de mult, încât cu vre-o 8 ani înainte, scrisesem despre el următoarele:

„Ce bine oglindeşte bustul acesta, fără cunună pe cap, fără însemnele măririi, înălţimea gândurilor, mărirea sufletului! Cu părul tras pe frunte, rămas puţin, ca la Iuliu Cesar; ajuns prin urmare în deplină maturitate, când toate florile s'au scuturat de pe ramura vieţii; fără copii. aşa dar fără ultima mângăere a oamenilor ce conduc pe semenii lor şi cari din slava în care trăesc, par că pătrund şi mai adânc vanitatea celor pământeşti; cu ochiul trist, privind drept înainte; cu gura uşor ridicată de o lature, — chipul Marelui Împărat e icoana însăşi a melancoliei. Acolo se resfrâng grijile unui Imperiu, mare ca lumea; acolo, năzuinţele unui suflet păgân, în care cu toate acestea, sublimul martir dela Golgota părea, că aruncase sămânţa îndoelii; acolo, luptele unei conştiinţe, în care, blândeţa iertătoare a geniului se întâlneşte cu disciplina rigidă a generalului din Germania de jos...”

Cu toate acestea, eră evident, că pentru strănepojii dela Dunăre, se potrivea mai bine bustul din sala Centaurilor. Sunt buni băeţi strănepojii, dar ceva cam lăudăroşi. . .

Şi, în această nedumerire, mă mânecam de dimineaţa, plecam la Capitol, intram zmerit în sala Centaurilor, mă apropiam de bust, mă depărtam, iar mă apropiam, fără să îndrănesc a şedeă jos: pieptul împăratului eră ca o cetate, iar ochiul ca un fulger, aruncat peste Marea Adriatică, peste Illyria şi Pannonia, până la Dunăre.

Când audienţa solemnă eră sfârşită, treceam în audienţă particulară, în salonul de al 3-a. Acolo *divul* mă primea în familie, încunjurat de împărăteasa Plotina; de Marciana, sora împăratului; de Matidia, fiica Marcianei. Va să zică întreaga familie Ulpial!

Ulpial... Ce nume cald!... Dar Matidial... .

Matidia eră nepoata lui de soră, unica ramură a familiei. Nu ştiu de ce, toţi oamenii mari, cu răspunderi grele, cari n'au copii, îmi inspiră milă.

Şi par'că mi-se părea că şi Matidia preferă pe Marele său unchiu, aşă cum eră aci, simplu, fără coroană pe cap, blând şi familial. Mă aşteptam să iasă dintr'un ungher Eliu Adrian sau Pliniu cel Tânăr, acel *mi Secunde carissime*, care însă eră acum ocupat în Pont şi Bithynia; poate Silius Italicus, poate Martial, poate Sueton sau poate marele Tacit...

Dar nu eşeă nimeni din unghere. Figura nobilă a împăratului privea pe gânduri linia orizontului...

În fine, care din doi?

Nehotărât, dar preocupat, urcam într'o zi scara dela Trinită dei Montî şi umblam domol cătră Pincio, simţindu-mă furat de farmecul linielor, de căldura mulcomă a primăverii, ce puneă în sânge efluvii de tinereţe. Ajuns la parapetul ce dă pe Piazza del Popolo, prinsei a dă drumul gândului fără frâu, în beatitudinea nepăsării de toate, când de odată mă izbl glasul unui român. Erau doi seminarişti, unul aproape copil, altul ceva mai copt.

— De ce te sparii tu, măi, de atâta lucrul! Dă-i înainte şi nu te opri.

— Nu ştiu cum să dau înainte. De ce l'au omorât pretorienii pe

Ulpian?

— Treaba lor.

— Ba vezi, că e şi treaba mea.

— Fii scurt şi concis: *imperatoria brevitatis*.

— Ca Traian.

— Ba vezi că nul Noi suntem cu toţi fii lui, sireacul că de aia a străbătut el până la Augusta Dacica, pe jos, ca să ne aşeze pe noi acolo.

- Cum şedeă el oare pe vârful coloanei, măi?
- Cum şade şi sfântul Petru.
- Păi vezi ăla-i sfânt.
- Dar apoi Traian eră împărat. Dacă a trecut el Dunărea şi Marea, dar mite atăta lucru să nu facă ell...
- Ai zis, măi, să mă duci să'l văd.
- Să te duc,
- Când mă duci?
- Acuşi, de Paşte. Am să te duc la cel din vremea lui împărătească, unde este făcut așa cum se cuvine unui împărat, voinic şi cu coroana pe cap.
- Aşa stau ei totdeauna, cu coroana pe cap?
- Aşa.
- Eu nu cred.
- Altfel cum gândeşti tu, că era să-i mai salute soldaţii? Băiatul mai tinăr rămase pe gânduri.
- Împăratul nostru de ce a murit?
- Mai întâi n'a murit.
- Ştiu eu că n'a murit; dar partea lui pământească...
- A murit de moarte bună.
- Nu l'au ucis pretorienii?

Il muncea pe copil gândul pretorienilor.

Mă întoarsei binişor să văd aceste două mlădiţe, rătăcite tocmai din Carpaţi pe *monte Pincio*. Şi ei erau preocupaţi de Traian. Fie întâmplare, fie necesitate sufletească, iată-ne trei români, aduşi de soartă în Roma, şi gândind, în acelaşi moment, acelaşi lucru.

Va să zică este foarte mare farmecul împăratului nostru în inimile româneştil...

Dar seminariştii mei îmi făcuseră şi alt serviciu: ei mă scoaseră din incurcătura busturilor. Avea dreptate tinărul, care zicea: «am să te duc la cel din vremea lui împărătească, unde este făcut așa cum se cuvine unui împărat, voinic şi cu coroana pe cap».

Şi iată cum se poate admira şi astăzi, la Expoziţia dela Filaret bustul, cu coroană pe frunte, a celui ce a întemeiat poporul român de la Dunăre.

În el se rezumă trecutul nostru şi aspiraţiile noastre. Viaţa sa nobilă, caracterul său hotărât, înţelepciunea sa iertătoare şi umană, îl ridică peste timpurile sale şi face din el un model, cătră care se cuvine să ne ridicăm ochii şi gândul, pururea.

Duiliu Zamfirescu.

O seară neuitată.

— Sunt fericit, Reverendisime, că iarăşi Vă pot saluta prin strămoşescul *bine v'am găsit!* şi că vă pot felicita în persoană pentru alegerea D-Voastre ca membru ordinar al Academiei Române, care ne-a umplut inima de bucurie, mai ales nouă Blăjenilor, urându-vă viaţă îndelungată!

— *Bine ai venit* la noi, iubite Doctore, şi-ţi mulţumesc din suflet, că şi în anul acesta îmi procuri deosebită plăcere de a te vedea. Întru cât priveşte felicitarea şi urarea ce-mi faci le primesc cu bucurie mai ales când ele vin din partea fiilor sufleteşti ai acestui cuib de cultură românească. Spune-mi ce veşti bune aduci din Țară?

— În adevăr, că vă pot aduce bune veşti de pe la noi. Mulţumită sguduitoareii reacţiuni ţărăneşti dela 1907 să pare că România s'a renăscut. O activitate febrilă a cuprins toate păturile sociale; să lucrează mult şi cu multă râvnă în sus, precum şi cu multă nădejde şi mare spor în jos. Dacă va merge tot astfel, eu cred că în 10—15 ani totul să va prefăce şi tot Românul va putea fi mândru de ţara lui

— Da, aşa este. Am urmărit şi eu cu deosebită atenţiune şi cu mare mulţumire sufletească întreagă aceasta mişcare rodnică şi abia apuc să vie deschiderea sesiunii Academiei Române din anul viitor ca să am privilegiul de a vedea şi eu cele ce s'au făcut. Ori ce progres al României să resfrânge şi asupra noastră şi ne îmbărbătează în lupta pentru limbă şi credinţă, pe care o ducem sub oblăduirea *sfintei coroane...* Dar, cât mai stai pe la noi?

— Încă două zile şi regret, că vizitând astăzi pe inimosul, simpatiful şi valorosul nostru deputat *Dr. Iuliu Maniu* nu l'am găsit acasă. —

— Nu fi supărat, căci o să sosească la noapte şi pentru ca să ai plăcerea a fi mai mult timp cu dânsul, te rog să pofteşti mâne seară la cină, când voi avea fericirea să vă am pe amândoi la masă.

— Mulţumesc cu reverinţă şi la revedere! —

*

În ziua următoare pe la oarele 7 seara am fost amândoi în locuinţa ospitalieră a bunului părinte canonic, *Dr. Augustin Bunea*. Am vorbit multe şi mărunte, despre ceea ce a fost, ce este şi ce va să fie; de vremuri grele şi de vremuri bune; şi, cum toţi trei eram optimişti, prevedeam toate în bine, cu atât mai mult cu cât cuvintele calde şi temeinice ce ieşiau din gura de aur al acestui mare om al bisericei noastre, cu simţirea largă şi sinceră, cu un idealism fanatic servit însă

de o gândire reală și de o mare înțelepciune, cu pătrunderea adâncă a nevoilor neamului nostru, era în stare să îmbărbăteze ori ce inimă șovăitoare, înălțând moralul omului până la cel mai înalt grad! Și avea o credință oarbă în viitorul neamului nostru, despre care vorbea cu tot focul inimii, și cu cât vorbea cu atât să încălzea mai mult. — Idealul părintelui Bunea era închegarea poporului român de sub stăpânirea casei de Habsburg într'o individualitate politică, înzestrată cu toate condițiunile de existență și de dezvoltare, care să se afirme pe toate terenurile vieții publice păstrând legătura sufletească cu românimea de pretutindenea.

— Permiteți-mi, Reverendisime, să vă fac o întrebare cam indiscretă? Ași dori să știu, care va fi subiectul *discursului de recepțiune*, cu care vă veți înfățișa la Academie, și pe care îl așteaptă cu nerăbdare o lume întreagă?

— Să vi-l spui?... Subiectul meu este vast și greu, care mi-a pricinuit multă bătaie de cap până ce l'am ales. Mai întâi, ca popă a trebuit să-mi aleg un subiect bisericesc, apoi ca român *unit* să-mi iau un subiect, care să nu atingă susceptibilitatea bisericii surori, care ne este tot așa de scumpă. Astfel m'am hotărît să vorbesc despre *istoria bisericii române dela încreștinarea noastră până la Unire!*

— Fericită alegere, măreț subiect, căci aci nu este vorba numai de religie ci de însași istoria neamului românesc din nește timpuri puțin studiate și cunoscute până astăzi. Vă urez din suflet, ca să ajungeți scopul după cum doriți și să ne împodobiți literatura încă cu un mărgăritar scump, eșit din acea pană măieastră, care ne-a dat până acum atâtea opere de mare preț!

*

Ceasul *Mănăstirii* a sunat ora 11. Timpul despărțirii a sosit. După câteva cuvinte de mulțămire și de urare, ca să ne vedem sănătoși la anul ne-am poftit *noapte bună!*

Cine s'ar fi gândit, că aceasta era cea din urmă revedere? Cine ar fi crezut, că o soarte geloasă de această podoabă a Blajului și mândrie a neamului nostru ni-l va răpi peste câteva luni?!

Cu inima strânsă de durere am așternut pe hârtie aceste rânduri pentru a fixa și eu un *moment* din această viață rodnică și plină de speranță a acestui fruntaș împodobit cu cele mai mari însușiri omenești. Clasicul toast dela Alba-Iulia și testamentul său politic rostit la înmormântarea lui Aurel Mureșanu, vor rezuna din generație în generație, cât va dura neamul românesc.

Iată pertruce seara de Duminecă, 26 Iulie (8 August) 1909, este și va rămâne pentru mine *o seară neuitată!*

Buzău, 17/30 Ianuarie 1910.

Dr. Vasile Blanu.

Pentru pomenirea lui Bunea.

L-am avut profesor anid'a rândul. Mă gădesc prin urmare în măsură d'ai cunoaşte viaţa şi în amănunţimi, nu numai în liniile ei mai mari.

Între multele calităţi, pe care le-a avut, mie mi-a plăcut în deosebi şi măsura, pe care ştia să şi-o pună în toate cuvintele, în toate atitudinile, în toate acţiunile lui mari şi mici, — disciplina, — pe care azi așa de puţini oameni o înţeleg şi pe care şi mai puţini oameni o au.

Ştim cu toţii cât de ridicat a fost Bunea în ochii opiniei publice mai ales în timpul din urmă. Dar şi-a păstrat modestia ca întotdeauna, modestie nu din calcul, ci din fire.

La câţi oameni în ziua de azi, Dumnezeuule, n'ar putea să servească aceste două calităţi ale lui Bunea drept o lecţie.

laşi la 5 Martie n. 1910.

Nicolae Mazere
profesor.

Pro Bunea...

Obicinuiam să ne înduioşăm îndată la moartea cuiva şi s'o plângem ca pe o nenorocire, şi pentru noi, şi pentru cel ce s'a dus. Privim astfel moartea, ca ceva neaşteptat şi năpraznic, şi nu ne putem feri dela un sentiment de groază şi de părere de rău...

Cu toa e aceste ne grăbim...

Nimic nu e mai firesc de cât moartea. Să ne rotim ochii în jurul nostru. Făcând numai un pas nimicim atâtea vieţi, de care nici nu voim să ne dăm seamă: ce ne-a făcut de pildă mica furnică ce-şi duce fărmitura de pâne la tovarăşa nerăbdătoare? Totuşi o strivim, nu din cruzime, ci din nepăsare. De altminteri nu e nici o pierdere...

Elementele naturii se desbină, se desfac, spre a se îmbină din nou în alcătuirii neaşteptate. Un om a murit, altul li ia locul...

*

Dar dacă nu-i poate lua locul?

Aici e durerea. Sunt oameni, care nu înseamnă nimic în viaţă şi mor, după cum mor frunzele unui copac, scuturându-se. La primăvară, vor creşte altele nouă.

Dar sunt şi oameni de aceia, cari prin munca lor fără preget, prin inima lor bărbată, prin scăpărarea minţii lor, au răspândit în juru-le atâta lumină şi căldură, încât vor trece ani şi ani până să se găsească cineva, ca să-i înlocuiească. Pe aceştia nu avem destule lacrimi, ca să-i putem plânge după cât merită.

Şi un astfel de bărbat întreg, muncitor, vrednic iubitor de neam, şi de cultură, a fost *Augustin Bunea*.

Iată de ce toată durerea sufletului nostru se frânge astăzi de peatra mormântului său...

Paris, 1 Februarie 1910.

E. Lovinescu

Doctor în litere dela facultatea din Paris.

POESIILE LUI VLĂHUȚĂ

Și de-ar fi fost lăsat, prin lume
Să treci ca orice om de rând,
Ce lesne-ai fi pus frâu durerii
Și răsvrătitului tău gând!

Dar ți-a fost dat să fii de-asupra
Acestor inimi seci și strimte
Și tu să'nduri toată durerea,
Pe care lumea n'o mai simte.

Să plângi tu plânsul tuturor...
Din zbuciumul eternei lupte,
Să smulgi fulgerătoare versuri,
Bucăți din inima ta rupte ..

Nu aflăm cuvinte mai potrivite pentru caracterizarea în general a poetului *Vlăhuță*, decât aceste ale sale cuvinte din înălțătorul imn închinat »*Lui Eminescu*«! — Tot ce spune la acest loc glasul său inspirat despre marele Eminescu, se poate spune și despre dânsul, vrednicul urmaș al marelui înaintaș! — Căci într'adevăr nici că se poate asemăna careva din scriitorii de astăzi mai mult cu Eminescu — luceafărul cel nemuritor și rece — decât A. Vlăhuță: ca talent și temperament de-opotrivă! Pentru că nimeni n'a stat mai retras de zgometele lumii, nimeni n'a privit mai indiferent la triumful mediocrităților pompoase, la trecătoarea izbândă a vânturilor de fraze goale —; nimeni n'a muncit mai mult și mai din greu, ca să *scoată'n lume dintr'al creerului zbucium, ca pe-un diamant*, *Ideea* (»Din prag.« p. 65), izolându-se așa zicând, într'o adevărată sihăstrie literară, după cum însuș așa de minunat povățuește în următoarele:

Și de vrei să-și dee arta mângăerea ei senină,
Ca un pustnic te închide în odala ta săracă,
Și dorințelor deșerte poruncește-le să tacă:
Lumea ce ai fost visat-o neaflând-o nicăierea,
Caută-ți în tine însu-ți liniștea și fericirea.

(Liniște).

Da, pentru că-și dă bine seama poetul nostru, că numai satisfacția sufletească de-a fi turnat în forma neperitoare a artei sbuciumul sufletului său, numai plăcerea estetică isvorâtă din chinul scrisului, — aceasta și numai aceasta e adevărata răsplată a artistului pe cum e

și unica artă adevărată, desăvârșită în toate amănuntele; artă, care se întipărește adânc și rămâne pururea tineră: artă, care nu e distracție, ci dar din dar și o îmbogățire a sufletului¹⁾. De aceea n'a implut, lumea și țara cu versurile sale; n'a năpădit toate revistele cu poeziile sale »să ia dintr'un răsuflet nemurirea cu asalt«, nu; ci, le lucra și prelucra, încet și liniștit »ca albină mierea ei«, încât, când ieșeau mai apoi la lumină, erau, dacă și nu în totdeauna »desăvârșirea intrupată«, cel puțin bucăți artistice sub ori ce raport, și, prin urmare, un prilej de înălțare sufletească, o adevărată sărbătoare, pentru bieții cetitori osândiți a gusta de cele mai multeori numai ineptiile versificate ale unor tineri imberbi. Într'adevăr, ce deosebire, în privința aceasta, între Vlăhuță, care în întreagă cariera sa literară, lungă aproape de 30 ani, n'a publicat poezii mai multe de-un volum, și între mulți din poetaștrii zilelor noastre, cari în mai puțin de două luni umplu hârtie de două volume, ca și cum ar vrea să suplinească, ca cantitate, ceea ce nu pot produce ca calitate... Va fi deci de cel mai mare interes mai ales pentru noi, generația de-acum, cari trăim într'o adevărată lume de gongorism și beție de cuvinte, pe tărâmul încercărilor poetice cu deosebire, să ne întoarcem cu cuvenită luare aminte la versurile pline de miez ale unui Vlăhuță. Șirele cari urmează, bine înțeles, n'au pretenția de a da un studiu »științific« mă rog, după normele cutari sau cutari, ci vor căuta să dea o simplă expresiune ecoului stărnit în sufletul meu la citirea lor, iar cetitorilor un prilej de-a cunoaște »lumile de frumseți« închise în aceste poezii.

* * *

În volumul*), de care vrem să ne ocupăm, deosebești dintru început două soiuri de poezii, sau mai corect două faze ale uneia și aceleiași poezii: *erotice* cari sunt, de sine înțeles, păcatele tinerețelor poetului, când mai ales eră stăpânit »de doruri vii și patimi multe« și *filozofice*, sau ca să folosim un termen mai general și în cazul de față mai potrivit: *poezii de alt cuprins*, roadele cugetării și simțirii sale mature! Să le vedem pe rând:

I.

Fire tăcută, închisă, — dar cu atât mai pătimașă și mai adâncă, poetul nostru s'a cutremurat în toată ființa sa de fiorul dulce al iubirii și s'a lăsat purtat de nebunaticul val al patimilor în vârtoarea ei adâncă, gustându-i de o potrivă zăharul și amarul.

¹⁾ I. Slavici: Iubirea de formă (II). »Sămăn.« 1909. p. 88.

*) A. Vlăhuță: Poezii. »Minerva« București 1909. Prețul 2 lei.

O minune frumoasă, cu părul bălăiu, fireşte, ca toate idealele, se iveşte înaintea poetului uimit de-atâta frumseţe:

... mi s'arată chipu-i
Atât de fraged şi de blând
Cu ochi mari, sönini, albastri...

şi poetul vrăjit s'apropie sfios de ea:

Ajung în dreptul ei — cum tremur!
Şi trec cu ochii în pământ...
Îmi fac muştrări de stângăcia
Şi frica mea fără cuvânt:
Mă'ntorc... Aş fi trecut şi-acuma,
Căci pentru frică nu-s poveţe..
Dar ea-mi şopteşte »bună-seara«...
Tot fetele mai îndrăşneţel!..

Şi-acum se lasă îmbătat de amor în toate fibrele fiinţei sale, căci iată cum soarbe de cu patimă voluptatea apropierei nemijlocite a iubitei care »mai nu vrea, mai se lasă«, vorba lui Eminescu:

Frumos fi mai miroasă părul,
Miroasă toată ca o floare,
Atâta farmec şi iubire
Îmi arde inima, mă doare...
Şi-am sărutat-o mult şi lacom,
Am sărutat-o scos din minţi,
Pe ochii reci, pe gât, pe gură,
Cu mil de sărutări ferbinţi.

Şi când bea atât de lacom din păharul cu dulceaţă, pe care cu atâta dărnicie i-l imbie drăgălasul Amor, putea-s'ar să se mărginească numai la această dulce gădilire a simţurilor înrăurirea atotputernică a iubirii şi să nu se manifesteze cu o putere irezistabilă în întreg felul de a fi al poetului?; — putea-s'ar să nu-i schimbe cu totul, să nu-l prefacă şi metamorfozeze în întreagă fiinţa lui?

Mă simt mai bun, mai cald, mai vesel
Viaţa toată mi s'arată
Frumoasă, şi într'o lumină
Cum n'am văzut-o niciodată!

Căci azi iubesc; din nou îmi pare
Că e întâia mea iubire.
Natura 'mbracă pentru mine
Podoabe, ca să mă inspire:
Copacii înfloresc, — în aer
Plutesc mirezme 'mbătătoare, —
Acelaş dor, acelaş suflet
Palpită 'n fiecare floare.

Dar, — o, ce fatal dar, — nici dragostea poetului nostru, ca peste tot nici o dragoste lumească, nu se oprește, aci nu rămâne tot așa de curată și de frumoasă până la sfârșit, fiindcă se coboară din sferile curate și senine ale visărilor, pe pământul acesta al păcatelor; pe cum și râulețul de munte, cu cea mai minunată apă cristalină la obârșie, curgând în jos departe, își sporește apele într'una, dar își pierde limpezimea și curățenia originală... Iată ce gânduri și porniri trezește întrânsul și numai *privirea* îndelungată și pasionată a iubitei:

Înger, iartă-mă de-aceste
 Nebunii ce-mi trec prin minte!
 Lung, duios, mă uit la tine, și mă pierd ca 'ntr'o poveste;
 Ș'atunci ca potop de flacări, simt, sub tâmpla mea fierbinte,
 Cum îmi șurue nebune,
 Gândurile ne'nfrânate,
 Și'n auz, vrăjit viuindu-mi, glasul basmelor îmi spune
 Să te smulg frumoasă zină, și pe drumuri neumbrate,
 Pe-un cal năzdravăn, cu tine
 Să alerg, cătând norocul depărtat în lumi străine...

Că ce-ar fi să fie acest „noroc“ după care cu atâta jind oștează poetul, încât ar încăleca bun-bucuros și pe-un cal năzdravăn numai să-l poată apuca, — aceasta mai lămurit se desface din următoarea povață adresată aceleiași iubite:

La ce vrei să se risipească
 Atâtea visuri înzădar?
 La ce comoara ta firească
 Să ți-o îngropi, ca un avar?...

Acum ți-i inima fierbinte,
 Frumoasă — ești, iubită — ești...
 Ce mai aștepti, așa cuminte,
 Și'n taină, singură tângesti?

Nu simți cum prinde să te 'mbete
 Tăria 'nfrântelor dorinți?
 Nu vezi cum arzi de sfânta sete
 A sărutărilor fierbinți?...

Indemnul tinereții tale
 Ascultă-l, — cât e de'nțelept!
 Cu-atâta dor îți cat în cale!
 E-atâta timp de când te-aștept!...

Și când în sfârșit i-s'a împlinit dorul și și-a văzut odorul, așa pe cum dorea să și-l vadă: să-i fie „stăpâna vieții“, — poetul beat de fe-

ricire nu știe de-i vis sau realitate, de nu-l minte urechea și nu-l înșală
ochiul, când se vede plătind într'un ocean de fericire ca acela:

Mă 'ntreb, de nu-i o nebulie
Să cred că tu ai răsărit
În viața-mi searbădă, pustie, —
De nu visez că-s fericit:

O frică de copil m'apucă,
Și tremurând te strâng la piept,
Să nu-mi dispari ca o năluca,
Și singur iar să mă deștept.

Numai cât viața omului, chiar și cându-i poet, nu-i numai lumină,
fericire, răs și voie bună, ci un amestec ciudat și la aparență fără rost
de răs și plâns, de lumină și de întunec, de plăceri și de dureri, de
roze și de spini, — după cum vedem perândându-se acestea și în
marele cosmos, nu numai în noi, „microcosmos“-il De aceea să în-
toarcem nițel foaia și pe dos și să căutăm: ce-i acolo? zimbete dulci?
sărutări și îmbrățișări și mai dulci? sau: după fiecare vis urmează și
dureroasa realitate; după fiecare iluzie amara desiluzie; și mai ales:
după fiecare gust inevitabilul disgust? Ți e aproape peste putință să
te reții dela marea întrebare ce necesar se impune: Ei bine, care a
fost sfârșitul „nesfârșitelor visări”? Cu ce s'a ales poetul nostru din
toată beția asta de plăceri? Mulțumitu-l-au? Împlutu-l-au cu toată feri-
cirea sufletească și trupească pe care eră în drept să o aștepte dela
ele? — E dureros, poate chiar prea dureros răspunsul pe care ni-l dă
cu multă desnađejde în suflet poetul, dar tocmai pentrucă e așa de
dureros simțit, e mai prețios și mai vrednic de semnalat. Experto
crede Ruperto! Iată-l:

Silă de ziua de azi, și teamă de ziua de mâne,
Asta e tot ce mai simt. — Dulci visuri, ce furăți stăpâne
Inimii mele, fugiți lăsați-o deapururi pustie.
Ce să mai cate'n deșert la vremuri ce n'or să mai vie!
Cadă uitarea de veci și 'ntunece basmele-mi sfinte.
Pleacă-te, suflet sdrobot, durerilor, de-acl 'nainte!
Bunele visuri s'au dus, ș'atâta e tot ce-mi rămâne:
Silă de ziua de azi și teamă de ziua de mâne!

Iar airea:

Viforoasă mi-e viața, și deșartă și amară.
Ce trudit mă simt sub cruda suferințelor povoară!
Mi-i greu capul, ca de-o noapte, lungă, dusă 'ntr'o orgie.
Parcăș fi de-un veac pe lume... O paragină pustie...
Spulberatu-mi-s'a pân' și scrumul visurilor mele
Și-acum gândurile toate, ca de plumb, mi-le simt grele.

Mi-a rămas inima rece și'mpetrită de durere,
 Și mi-i silă de-un prietin, de-un cuvânt de mângăere,
 De-o privire ce-mi zimbește veselă, — de mine însu-mi,
 Ca un vânt — printre ruine — simt că-mi vâjje 'ntre tample...
 E 'ntuneric și cenușă, .. — Tot aștept să mi-se 'ntâmple
 Vre-o nenorocire crudă, ca să mă mai miște-o leacă,
 Să mai fulgere în noapte-mi, ca urâtul să-mi mai treacă.

Dar „urâtul“ crește într'una, pe cum li crescuse la timpul său și „patima“. Una pentru alta. — Acum, după ce s'a desmetecit din lunga-i „beție“, se îngrozește și numai la gândul ei; de frica ghimpilor renunță și la mireasma florilor...

Dar lăsați-mă în tihnă, gânduri oarbe și deșarte!
 Nu mă mai stârni zădarnic, dor nebun și fără parte,
 Să-mi mai ard liniștea 'n focul unui vis amăgitor,
 Adormi tristul meu amor!...
 Iar tu, chip frumos, lumină, ce-mi lucești așa feeric,
 Și-mi rănești atât de dulce viața-mi plină de 'ntuneric,
 Zimbet dătător de visuri și tulburător de minți,
 Șterge-te din al meu cuget... fugi din ochii mei ferblinți.

Și când te gândești că toate acestea vine să ți-le mărturisească acelaș poet, care mai înainte numai cu ceva întona ditirambii aceia de iubire pe care o slăvea la nemurire; și când te gândești îndeosebi la îndemnul formale la păcat, pe cari le-am citit, dar într'adins nu le-am citat, la sfârșitul poeziilor: „In mănăstire“ (p. 25) și „Iertare“ (p. 195), — constatezi odată mai mult: că „mica inimă“ cuprinde un dor cu mult mai mare după fericire, decât s'o poată îndestula un „chip de lut“; că sufletul omenesc, cu dorul lui de viață nemărginit, atât de nemărginit, încât în fața lui, gândurile de sinucidere, de anihilare în eterna nirvană îi repugnă absolute ca niște „gânduri nebune, soli ai negrului mormânt“, de cari poetul nu știe cum să se scape mai curând; că sufletul acesta, zic, e pătruns de o astfel de „dragoste de viață“ (p. 66), încât în lumea aceasta trecătoare deși:

»Mii de flori frumoase-l chiamă
 »Și-i deschide sinul firea, —
 »Însă floarea care-o caută
 »Nu 'nflorește nicăirea! —

Nul Nul floarea, fericirea, dragostea de viață pe care o caută aici n'o găsește nicăirea; prin urmare dacă e să fie îndestulate vreodată aceste cele mai nobile și mai adânci porniri ale noastre, trebuie să fie o altă viață, o altă lume mai frumoasă, mai bună și mai dreaptă decât lumea și viața asta nenorocită, și care, tocmai pentru aceea, nu poate fi numai «o poveste minunată», ci o realitate sigură, absolut sigură!

Friederic Hebbel

Maria Magdalena

— Tragedie în 3 acte. —

Traducere de I. E. TOROŢIU

(Urmare).

ACTUL III.

Odala lui Leonard.

Scena I.

LEONARD (stă la o masă cu acte, și scrie). Na, am sfârșit a șesea coală după prânz! Ce bine se simte omul, când își împlinește datorial! Acum poate să-mi între cine voește, fie chiar regele — eu m'aș ridică, dar n'aș deveni perplex! Afară dacă ar intra bătrânul stoler! Ei, în fine nici acesta nu-mi poate face nimic! Sermana Clara! Îmi pare rău de ea, nu mă pot gândi liniștit la dânsa! De n'ar fi fost acea seară blăstămată! Într'adevăr era mai mult bănuiala decât dragostea, care m'a făcut să turb; ear ea a tăcut, cu bună seamă numai de aceea, ca să-mi arate, că nu e drept ceea ce i-am spus, căci dânsa era rece ca moartea față de mine. Va avea zile grele! Na, și eu voi avea destulă scârbă! Fieștecare poarte-și grija

sa! Înainte de toate ia bine seama, gheba cea mică să nu-ți spele putina, când va începé fortunat! Atunci primarul e pe partea mea, și-apoi habar n'am de nimic!

Scena II.

CLARA (Intră). Bună seara, Leonard!

LEONARD. Clara? (A parte). La asta nici odată nu m'am așteptat! (Cu voace). Ai primit scrisoarea mea? Și — poate vii pentru tatăl tău, vre-i să plătești birul? Oare cât îi? (Caută într'un jurnal). Aș trebui adecă s'o știu pe de rost!

CLARA. Viu să-ți dau îndărăt scrisoarea. Iată-o! Mai citește-o odată!

LEONARD (o citește foarte serios). Scrisoarea-i foarte cu cale! Cum poate un om, căruia i-s'au încrezut banii obștești, să se căsătorească într'o familie, de care (se înecă într'un cuvânt) — de care se ține frațele tău?

CLARA. Leonard!

LEONARD. Dar' poate n'are drept tot târgul? Poate fratele tău nu șede în temniță? Poate n'a șezut nici când? Nu ești tu sora unui — a fratelui tău?

CLARA. Leonard, sunt fiica tatălui meu, deci n'am venit ca sora unui pârât cu năpaste, care s'a dovedit nevinovat, căci acesta e fratele meu; n'am venit ca fată, care tremură de rușine necuvenită, ci (șoptind) ca fiica bătrânului, care mi-a dat viața, tremur înaintea Tatălui tău.

LEONARD. Și ce vrei?

CLARA. Mai întrebi? Vai de m'aș putea întoarce! Tatăl meu își taie gâtul, dacă — însoară-te cu minel!

LEONARD. Tatăl tău —

CLARA. El a jurat! Însoară-te cu minel!

LEONARD. Mâna și gâtul sunt veri buni, și nu s'or ciunti între oaltă! Nu-ți mai bate capul!

CLARA. El a jurat — însoară-te cu minel! După aceea îmi fac seama și pentru asta am să-ți fiu încă mult mai mulțemitoare, decât pentru ceea!

LEONARD. Mă iubești? Vii pentru că te împinge inima? Sunt eu omul fără de care nu poți nici trăi nici muri?

CLARA. Răspunde-ți singur!

LEONARD. Poți să-mi juri că mă iubești? Că mă iubești astfel, cum trebuie o copilă să iubească pe bărbatul, cu care vrea să se lege pe veci?

CLARA. Nu, asta n'o pot jură! Dar aceasta o pot jură: ori de te

iubesc sau ba, nu vei afla nici când! Voi să-ți servesc, voi să muncesc pentru tine și hrană să nu-mi dai deloc, voi să mă nutresc singură, voi noaptea să cos și să torc pentru alți oameni, voi să rabd foame, de nu voi avea ce să lucr, voi mai bine să mușc din brațul meu, decât să mă duc la tatăl meu, ca el să nu observe nimic. De mă vei bate, pentrucă nu-ți va fi cănele la îndămână, sau pentrucă l'ai alungat, voi mai bine să-mi mușc limba, decât să țip, ca să înțeleagă vecinii ce s'a întâmplat. Nu pot făgădui, că pielea mea nu va arăta vânătăile biciului tău, căci asta nu atârână dela mine, dar' o să mint, o să spun, că m'am lovit cu capul de dulap, sau că m'am lunecat pe podele, pentrucă erau prea lucii, voi spune-o încă înainte de ce mă vor întreba, de unde vin vânătăile. Însoară-te cu mine — n'am să trăiesc lung! Iar' de-ți va părea că trăiesc prea mult, și nu vei voi să faci cheltuieli cu dispărțirea, ca să scapi de mine, atunci cumpără otravă din farmacie, și pune-o, ca și când ar fi pentru guzganii, ear' eu o s'o iau fără să-mi faci măcar un semn cu ochiul și murind o să spun vecinilor, că mi-se părea că a fost zăhar pisat!

LEONARD. Un om, dela care aștepți toate acestea, doar' nu te va surprinde, dacă va zice: nul!

CLARA. Atunci D-zeu să nu mă privească prea înfricoșat, dacă voi veni înainte de ce m'a chemat! De-aș fi eu singură — aș suferi-o,

aş primi-o cu răbdare, ca pedeapsă binemeritată, pentru — nu ştii ce — De m'ar călca lumea în picioare, la ticăloşia mea, în loc să-mi ajute! Mi-aş iubi copilul, chiar dacă i-ar semăna omului acestuia, şi aş plânge atâta înaintea micuţului nevinovat, încât dacă s'ar face mai mare şi mai cumincior, n'ar dispreţui-o pe maică-sa, nici n'ar blăstăma-o. Dar' eu nu sunt singură, şi mai uşor aş putea afla respuns, dacă în ziua de apoi judecătorul m'ar întrebă: de ce ți-ai făcut seama? decât dacă m'ar întrebă: de ce l'ai mânat pe tatăl tău așa de departe?

LEONARD. Vorbeşti ca şi când ai fi cea dintâi şi de pe urmă înaintea ta cu miile au păţit-o asta şi s'au plecat înaintea sorţii, ear' după tine vor mai păţi-o ear' cu miile şi se vor supune asemenea sorţii: n'au aceste să însemne nimic, încât vrei să stai numai tu pentru tine a parte? Şi acelea aveau taţi, cari iscodiră o droaie de blăstămuri noue, îndată ce auziră păţania şi vorbiră de omor şi ucidere; după aceea se ruşinară şi se pocăiră pentru jurămintele şi hulele lor şi se aşezară şi legănară copilul sau alungară muştele de pe el.

CLARA. O cred că nu înţelegi, că mai poate cineva în lume să-şi ţină jurământul.

Scena III.

UN BĂIET (întră). Iată floril! N'am voie să spun dela cinel

LEONARD. Ce flori drăguţel (Se bate peste frunte), Drace! Drace! Asta-i

prost! Eu trebuia să trimit floril! Eu aste lucruri nu le prea pricep, ear' mititica ţine mult la ele, doar' n'are la alta ce gândi. (I-a florile). Dar' toate nu mi-le voi ţinea! (Cătră Clara). Nu-i așa, asta aici înseamnă cainţă şi ruşine. Nu mi-ai spus-o odată?

CLARA (afirmă).

LEONARD (cătră băiet). Ia seama băiete, aceste-s pentru mine, mi-le pun, vezi, aici, unde-i inima! Acestea rose întunecate, cari ard ca un foc mocnit, le vei duce înapoi. Înţelegi? Când se vor coace merele mele vino pe la minel

BĂIETUL. Până atunci încă-i mult! (Iese).

Scena IV.

University Library Cluj

LEONARD. Vezi, Clara, vorbiseşi, că trebuie de ţinut cuvântul. Tocmai pentru că sunt om de cuvânt, trebuie să-ţi respund, precum ți-am răspuns. Ți-am abzis înaintea de opt zile, asta n'o poți tagădui, scrisoarea stă aici. (Îi întinde scrisoarea, ea o primeşte mecanic). Aveam cauză, fratele tău — tu spui că s'a dovedit nevinovăția sa, mă bucur! În aste opt zile am intrat în relații nouă; aveam drept la asta, pentru că tu n'ai protestat la timp, eram liber în simțemintele mele și în fața legii. Acuma vii tu, dar eu am dat acum alteia cuvântul, și am primit dela ea cuvânt, da — (a parte). Aș vrea să fie așa — cealaltă a pățit-o tot așa ca tine, îmi pare rău de tine (îi netezește părul din frunte, ea o suferă, ca și când

n'ar observa-o). Dar tu vei pricepe — cu primarul nu-i de glumit!

CLARA (ca și neconștie de sine). Nu-i de glumit!

LEONARD. Vezi, prinzi la minte! Iar' ce-l privește pe tatăl tău, poți să-i spui verde în față, că el singur, e vinovat! Nu privi așa de pironit la mine, nu clătina din cap, așa-i copilo, așa-i! Spune-i numai, și el va înțelege și-și va veni în fire, mă pun chizeș pentru asta! (A parte). Cel ce dăruiește zestrea fetei sale, să nu se mire, dacă ea rămâne bătrână. De gândesc la asta, mă cuprinde o ciudă ne mai pomenită; aș dori ca hoțul cel bătrân să fie aici, să-i dau o lecție cuvenită. De ce trebuie să fiu crud? Numai pentru că el a fost un prost! Ori și ce ar eși dintr'asta, el va trebui să răspundă. Asta-i revedit! (Cătră Clara). Sau poate voești, să vorbesc eu singur cu dânsul? De dragul tău vreu să cutez și să mă duc la el! Poate se va purta mojicește cu mine, poate-mi va trânti scăuniașul de cap, dar adevărul, măcar că-i va face cărcei, va trebui să-l înghită. Lasă-te numai pe astal! Este el acasă?

CLARA. (se ridică drept în sus). Îți mulțumesc! (Vrea să meargă).

LEONARD. Să Te petrec? Am curaj!

CLARA. Îți mulțumesc, cum i-aș mulțumi unui șerpe, care m'a cuprins și apoi iară-și m'a lăsat și a a sărit mai departe, pentrucă l'a ademenit o altă pradă. Știu, că sunt mușcată, știu că șerpele mă lasă, pentrucă i-se pare osteneală zădar-

nică, să-mi sugă puțină măduvă din oasele mele, și totuși îi mulțumesc, căci acum aflu o moarte liniștită. Da omule, nu e batjocură! Îți mulțumesc; mi-se pare, că prin pieptul tău am privit în fundul iadului, și soartea mea, fie cum o fi în vecinicia înfricoșată, cu tine nu mai am treabă, asta-i mângâierea mea! Și precum nu se poate dojeni nenorocitul mușcat de șerpe, când își deschide vinele cu groază și greață, ca viața-i otrăvită să-l părăsească mai curând, așa poate se va îndura și de mine mila cea vecinică, dacă va privi la tine și apoi la mine, văzând, ce ai făcut din mine, căci de ce aș putea s'o fac, dacă nici când n'aș avea voe s'o fac? Încă una: Tatăl meu nu știe nimic, nu presupune nimic, și pentru ca să nu fie nici când ceva, am să pier chiar astăzi din lumel! De-aș crede, că tu — (face sălbatecă un pas îndărăt) dară asta-inebunie, ție doară poate să-ți fie numai bine plăcut, dacă vor stă toți și vor clătina din cap și se vor întrebă înzădar, de ce s'a întâmplat aceasta!

LEONARD. Se întâmplă de asteal! Ce e de făcut! Clara!

CLARA. Aide de aici! Omul acesta mai poate vorbi! (Vrea să iase).

LEONARD. Ți-se pare că-ți cred?

CLARA. Nul!

LEONARD. Slava Domnului, nu poți deveni sinucigașă, fără să devii totodată și ucigașă de copil!

CLARA. Mai bine amândouă decât ucigașe de tatăl! O, eu știu, că păcatul nu se ispășește prin păcat! Dar

ceea ce-o fac eu acuma, vine *numai* asupra mea! Dacă-i dau părintelui meu cuţitul în mână atunci îl ajunge aceasta atât pe el cât şi pe mine! Pe mine mă ajunge în orice caz, aceasta îmi dă curaj şi putere în toată frica mea! Ție-ți va merge bine pe pământ! (Iese).

Scena V.

LEONARD (singur). Eu trebuie, trebuie să mă căsătoresc cu ea! Și de ce trebuie? Ea vrea să facă o faptă nebună, pentruca să-l rețină pe tatăl ei dela o faptă mai nebună; unde stă necesitatea, ca eu să zădărnicesc fapta ei nebună prin o faptă încă și

mai nebună? Nu pot s'o admit, cel puțin nu mai degrabă decât până ce voi vedea înaintea mea pe acela, care voește să-mi prevină prin fapta cea mai nebună! Iară de cugetă el așa ca mine, atunci nu mai e stârșit. Asta pare a fi cu totul cumințe, și totuș — eu trebuie să merg după ea! Iată vine cineva! Slava Domnului, nimic nu-i mai rușinos decât să te cerți cu cugetele tale proprii! O revoluție în cap, unde se naște vierme după vierme și se mănâncă unul pe altul ori se mușcă de coadă, este lucrul cel mai rău!

(Va urma)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IMORTALII NOSTRI

† Generalul Const. I. Brătianu.

— 17 Sept 1844 — 6 Ian. 1910. —

În cele dintâi zile ale acestui an poporul nostru a mai îndurat o grea și mult dăinuitoare pierdere prin moartea bravului ostaș și ilustrului om de știință generalul C. I. Brătianu, întâmplată în București.

Păcea și el parte din acea pleiadă de tineri însuflețiți de dragostea de neam și de patrie, cari și-au fost pus tot aurul minții și toată căldura inimii pentru înaintarea lor, în urma activității gigantice a cărora s'au unit cele două principate neînsămnate române într'unul puternic, care prin propriile lui puteri și-a câștigat independența întâi și apoi titlul de regat. Eră o figură de ofițer cum rar poți să mai găsești în vremile de azi: n'a dat nimic pe pomezile ungurești, n'a visat aventuri amoroase, și nu și-a zângănit sabia în preumblări nefolositoare, a fost un om cult, sârguincios, s'a ridicat din rang în rang prin talentul și puterea sa, neadumbrit de numele istoric cel purtă, și ne-

protejat de stăpânele fustelor; fiecare clipită a vieţii lui a fost o idee sănătoasă şi întreagă viaţa lui a fost o luptă grea dar însoţită de recunoscătoare succese, pentru triumfarea acelor idei.

Programul vieţii şi credinţele sufletului său, ni le-a dat în cea dintâi carte a sa „Misiunea căilor ferate române“, scrisă când era în etate de 26 de ani. Iată ce zice:

„Sunt Român şi prefer naţiunea mea la oricare altă naţiune, la oricare altă ţară.

Iubesc România cu toate defectele sale, iubesc guvernul meu şi legile sale, cu toată imperfecţiunea lor.

Doresc însă că aceste imperfecţiuni şi aceste defecte să dispară“

Şi în întreagă viaţa sa a rămas credincios acestui program. Întreagă viaţa sa este o luptă plină de energie pentruca să facă să dispară „acele imperfecţiuni şi defecte ale ţării“ sale. Nevoile economice, istoria şi mai cu seamă *geografia* au fost terenele asupra cărora şi-a îndreptat ochii şi înţelepciunea minţii sale generalul C. I. Brătianu. În sus citatul său op, s'a ocupat mai cu seamă de nevoile economice ale României, şi a dezvoltat modul cum ar putea fi lecuite.

Cea mai aleasă operă pe acest teren, şi cel mai desăvârşit product a întregii sale activităţi este „*Cadastrul României*“, o reformă ce este absolut necesară să fie introdusă în România, unde va aduce o dezvoltare sănătoasă a proprietăţii. Felul cum este demonstrată aceasta carte este cu totul original, şi'n ea este studiat în amănunte, conform împrejurărilor din România, modul cum cadastrul s'ar putea întocmi acolo.

Deşi cu istoria nu s'a ocupat mult, el totuşi a cunoscut marea însemnătate ce o are în dezvoltarea vieţii unui neam, de aceea în 1901, când s'a înfiinţat *societatea istorică română* din Bucureşti, gen. C. I. Brătianu, a fost unul dintre cei mai de frunte sprijinitori şi întemeietori ai ei. Ia apoi parte în comitetul de redacţiune al organului acelei societăţi. În 1909 a fost ales vice-preşedinte al ei.

Mai mult însă s'a simţit atras de geografie, căci în această direcţiune i-a fost pregătită cariera ştiinţifică şi militară. Studiile în această direcţiune şi le-a început la şcoala de Mine din Paris, apoi la şcoala de „Stat major“ tot de acolo, specializându-se mai târziu în lucrările tehnice cartografice, face întinsă praxă în Franţia, Belgia şi-apoi în Austria. Pregătit atât de bine, când se întoarce în ţară, lucru firesc, că largile-i cunoştinţe sunt apretiate. Indată află aplicare în *Depozitul de război*, unde lucră cu sârguinţă dimpreună cu generalul Barozzi la charta României. Mai târziu din această societate generalul Brătianu, desvoaltă *Institutul geografic al armatei* al cărui director a fost el. Prin lucrările acestui institut generalul Brătianu ajunge la renume; la

ultima expoziție internațională din Paris, juriul le-a făcut foarte măgulitoare aprețieri, iar generalul Brătianu, a fost onorat cu gradul de comandor al Legiunii de onoare, de către președintele republicii franceze, iar Maiestatea Sa Împăratul și Regele nostru i-a oferit marele cordon al ordinului Frantz-Jozef.

Publicațiunile sale geografice sunt:

Însămnatatea hartei țării pentru apărarea națională.

Trebuința de a se reface harta Munteniei.

Însămnatatea hartei țării pentru istoria neamului Patriei.

Însămnatatea hartei țării din punct de vedere militar.

Însămnatatea hartei țării pentru stabilirea regimului cadastral.

Harta țării în Parlament.

Mai ia parte dimpreună cu reposatul profesor Tocilescu, la opera de unificare a dicționarului județelor într'un mare *Dicționar Geografic*.

Academia română văzând largile cunoștinți și rodul muncii neobosite a generalului C. I. Brătianu la ales de membru corespondent al ei.

Credem că împlinim o datorință sfântă amintindu-ne de figura deamună, de bărbatul merituos, care a fost generalul I. C. Brătianu.

— G. —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TITU MAIORESCU

Un adevărat imortal al neamului nostru; un imortal în viață și ce e mai rar, în plină glorie. Ne-am deprins cu fatala nedreptate, ca cei mai vrednici de glorie să ajungă la ea numai prin moarte și după moarte. Am asistat și în timpul din urmă la manifestațiuni largi, cari au învăluit în strălucite prăznuiri pomenirea celorce *nu* mai sunt. Aniversarul morții lui Eminescu, sărbătorirea lui Creangă — până și înmormântarea lui Bunea, sunt dovezi. Eminescu în viață a suferit atât de mult, a fost atât de ignorat și neprețuit, încât omul să revoaltă în tot internul său ponderând și numai faptul, că niște idei atât de drepte, atât de înalte și de largi în sfera lor, ca scrierile politice ale lui Eminescu, au fost publicate, cele mai multe, într'un organ oficial, ignorat și necetit, dela Iași. Pe Creangă cină l'a crestat în viață? Puținii aleși între cari chiar T. Maiorescu. Dar acum târziu după moarte cum îl sărbătoresc, de alungul și de alatul pământului românesc! Si ce coincidență! Tocmai acum, și tocmai pe lângă figurile limpezite prin gloria nemuririi, la care au trecut cești doi amici, se ridică azi, vie și strălucită, figura deamună a magistrului lor comun,

care este Magistrul și Mentorul culturii noastre unitare, sau mai bine al unității noastre culturale: Titu Maiorescu.

O satisfacție mai nobilă rar se va fi dat vr'unui muritor în viață, ca și serbarea solemnă, demnă și fără de alaiu sgomotos ce s'a făcut în jurul Domnului Maiorescu din prilejul retragerii sale dela catedra universitară și a împlinirii celor 70 ani de viață.

Am avut totdeauna un respect deosebit față de valorosul bărbat al neamului, care este prin originea sa și o glorie a Ardealului; dar acum, că am azistat și azistăm încă, cu sufletul înălțat, la serbătorirea ce i-se face, respectul nostru, dacă s'ar putea, ar crește și mai mult, dar negreșit ni-se preface într'o mândrie, pentrucă ne înalță respectul neamului întreg.

Am citit cu nesaț și cu deliciu, nr. 2, din Februarie, al *Convorbirilor Literare*. Aci ni-se prezintă zugrăvirea amănunțită a vieții lui Titu Maiorescu; aci ni-se arată, de cătră cei mai competenți din discipolii săi — și cine dintre intelectualii români nu e azi învățăcelul lui Maiorescu? — ni-se arată, zic, că înseamnă acest bărbat, ca om, ca magistrat, ca profesor, ca politician, ca academician, ca orator și critic, ca artist și patron al artelor frumoase, în fine și cu un cuvânt: ca *om al culturii* între Români. Rămâi înălțat și mândru la sfârșitul acestor pagini, cari și ele sunt numai un mănunchiu din volumul cel mare ce s'a adus drept omaj *Măiestrului*, din prilejul iubileului său.

Ar fi de dorit, ca tot Românul de bine, care ține a se socoti orientat asupra lucrurilor și oamenilor noștri, să cetească aceste pagini și să se edifice din pilda vie ce i-se desfășură aci, pilda care te încântă și te face mai bun. Cu adevărat rămâi cu impresia optimismului empiric, ce-l susține autorul biografiei Domnului Maiorescu, când zice:

«Esperiența istorică ne arată, că tot ce e rău moare. Marile mișelii împreună cu marii mișei, cad în neant, se uită. Osânda cea mai mare a răilor e moartea, uitarea lor desăvârșită. Dimpotrivă binele își păstrează totdeauna ființa sa individuală. Pictorii mari, sculptorii mari, scriitorii, oamenii de stat, dătătorii de legi și datini, toate personificările eminente ale binelui, ale frumosului și ale adevărului, rămân toate în ființă, păstrându-și fiecare individualitatea sa — trăiesc adecă pe vecie. — Cu vremea cei buni vor face prin urmare »majoritate«. — (Conv. I. p. XLI.

Din aceste zugrăviri măiestre, făcute de S(imion) M(ehedinți) D. Onciul, Delavrancea, D. Evolceanu, Nicu Filipescu, Tzigara-Samurcaș, etc. reesă în fața noastră figura de adevărat caracter, întreg și luminat, activ și consecvent, adânc și elegant, care este Titu Maiorescu. El întrunește într'o admirabilă armonie firea mai adâncă a mediului ardelenesc, moștenit dela părinți, și inteligența mai ageră și mai des-

gheţată a fraţilor de peste munţi. Educaţia sa germană în «*Teresianum*» din Viena şi la Universitatea din Berlin i-au dezvoltat şi mai mult adâncimea gândirii şi simţul serios al datoriei, iar anii petrecuţi în Paris i-au dezvoltat agilitatea spiritului şi uşurătatea elegantă a formelor, făcând prin armonia, la care ţintea în totdeauna, un bărbat întreg, ca dintr'un bloc, tăiat ca o statuie clasică, plin de cumpăt şi de eleganţă, de vioiciune şi serioşitate, de fond adânc şi formă impecabilă.

Român verde, prin naştere şi prin educaţia tatălui său, eminentul profesor şi bărbat de stat, care a adus dela Blaj toată inima unei mari aspiraţiuni şi toată vigoarea răbdurii a unor mari fapte, el s'a desăvârşit printr'o cultură cu adevărat europeană, care l'a ridicat sus, sus, în frageda sa tinereţe, peste contemporanii săi din Ţară. —

Numai astfel înarmat, şi numai pe astfel de temelii aşa de solide stând, a putut să se facă îndrumătorul înţelept al culturii româneşti, înfruntând cu cel mai hotărît curaj greşelile şi aberaţiunile, şi dând cu cea mai întemeiată competenţă îndrumările necesare în materie de limbă, literatură, politică, ziaristică, artă şi educaţie.

Nu putem intra acum în amănuntele acestor momente mari, dar constatăm, că în întreaga concepţiunea sa, Maiorescu a avut dreptate. Timpul adecă i-a dat dreptate faţă cu contrarii săi, iar în unele chestiuni de detalii, el însuşi s'a rectificat în mod demn.

Astfel Maiorescu, singurul doar' între bărbaţii noştri mari, poate gusta în viaţă mulţămirea de a-şi vedea recunoscute punctele sale de vedere — combătute cu violenţă mai înainte — şi astfel poate avea subiectiv cea mai înaltă mulţămire a vieţii, care îl va călăuzi — sperăm — ca şi pe viitor să ne dea îndrumătoarele sale povăţuiri, în faţa problemelor tot mai mari şi mai grele, ce ne întimpină în dezvoltarea noastră culturală naţională.

Este cel mai competent şi cel mai autorizat bărbat al neamului nostru, şi în acelaş timp, cea mai mare glorie, în viaţă, a culturii româneşti.

Dr. E. Dăianu.

Primariul Vienei: † Carol Lueger.

Moartea lui Carol Lueger, marele fiu, pe urmă conducător al împărăteştei capitale Viena, este un eveniment de o potrivă important în viaţa politică, ca şi în cea culturală, în Monarhia Austro-ungară, ca şi în România, şi pretutindenea. El a fost nu numai o personalitate

mare, ci și personificarea unor mari principii, pe cari le-a ridicat la stăpânire, și cari au viitorul pentru sine. Figura mândră alui Lueger a dispărut, dar ea rămâne încă pentru posteritate, nemuritoare și frumoasă, purtând în frunte o stea divină, vărsând lumină în urma ei. Dr. Lueger purtă în frunte *idea creștină*, vecinic noua stea conducătoare a societății omenești. Sub farmecul acestei idei regine, care luminează și încălzește atât de plăcut, figura primarului Vienez, se bucura de deosobită simpatie înaintea unora, a creștinilor, pe cât de urgisit eră înaintea altora, a celor necreștini sau certați cu principiile creștine. Cu căldură de apostol a propovedit principiile creștine în viața publică, economică și politică, socială și culturală. Cu frățietate creștinească a îmbrățoșat pe creștinii de orice neam, mai ales pe cei oprimați sau exploatați de contrarii crucei. La lumina ideii creștine a privit el, în lărgimea orizontului său, și situația monarhiei habsburgice, și după principiile ei i-a desemnat liniile dezvoltării viitoare, în care trebuie să stăpânească libertatea și dreptatea creștină, ca și în marea monarhie universală, care este biserica.

Eră atât de firesc, dar trebuie să ne bucurăm, că noi Românii, am căzut dragi inimii mari alui Lueger. Inimile creștine se găsesc. El ne-a găsit și ne-a privit pretutindenea, cu aceeași simpatie, în Ungaria, ca și în Bucovina, ca și în România. Popor creștinesc, credincios și muncitor cinstit, poporul românesc trebuie să fie iubit și sprijinit de toți ceice iubesc munca și bunele moravuri creștinești. Numai șovinismul orbit de ura păgână sau îngâmfarea păcătoasă poate să urască un popor, sau un bărbat cu caracter creștinesc, deschis și loial cum a fost Dr. Lueger. Onorurile ce i-au făcut Viena, Casa Domnitoare și toată lumea cultă, între cari fii neamului românesc în deosebi, au fost o adevărată apoteosă a ideilor sociale și creștine, cari au directiva pentru viitor.

Dacă la toate acestea mai adaugem coincidența — care în evoluția istorică se numește logica faptelor — că sărbătorim de odată cu nemurirea lui Lueger și a ideilor lui și ideile lui Tit Maiorescu, colegul din *Teresianum* al lui Lueger, și fiul lui Ioan Maiorescu, care înainte cu 60 de ani propovăduia *idea concordanței intereselor române cu cele ale monarhiei hasburgice*, asta confirmă mai mult politica istorică și firească a neamului românesc, — în a cărui galerie istorică și figura lui Dr. Lueger va străluci totdeauna.

Mecenatele culturii: VASILE de STROESCU.

Suntem încântați a încheia aceasta rubrică cu un nemuritor Mecenat al culturii românești.

Domnul Vasile de Stroescu, proprietar în Basarabia, de prezent la cură în Davosplatz, din Helveția, a dăruit pentru fondul cultural din Blaj suma de 100,000 cor. (una sută de mii cor.) din care a și depus rata întâiu de 10,000 cor. — Ne vine deci prin Helveția libertăților, chiar din Basarabia Rusiei cutropitoare, un respuns frățesc la apelul culturii române din Ardeal. Acest respuns, care glăsuește prin fapte, ne umple inima de entusiasm, de încredere și de mândrie. Entusiasm nou pentru acte de jertfire, ca milionul să se plinească și cultura română să înflorească. Încredere nouă, că neamul, care și în Basarabia produce atari inimi iubitoare, n'are să slăbească, ci are un mare viitor. Și suntem cu atât mai mândri că fapta aceasta de înaltă frumseță etică strălucește și prin dragostea curat creștinească, și nu caută că cel ce cere, e unit ori neunit, ci întinde ajutor mânat de inima care-i spune: Eu ți-s frate, tu-mi ești frate, în noi toți un suflet bate: sufletul românesc dornic de cultură.

Omaj și admirație imortalului Vasile Stroescu!

CRONICA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru noua biserică din Cluj.

Se împlinește anul dela moartea marelui creștin Ștefan Havași, care întrăgă averea și-a dăruit-o pentru noua biserică din Cluj, zicând: *facă ceialalți toți, cât am făcut eu singur!*

Când îi prăznuim pomenirea trebuie să ne dăm seamă, că suntem departe de a fi făcut toți laolaltă cât acel bun creștin singur.

Dar nu e târziu!

Vine acum un alt bărbat cu inimă mare și dă pentru fondul cultural din Blaj o sută de mii de coroane! Ca și când ar zice: Cât ați dat voi toți până acum, dau și eu singur!

Mari bărbații Mari Români și buni creștini. Ei vorbesc cu fapte și faptele hotărâsc, și în cer, și pe pământ. Să înțelegem graiul faptelor lor și să facem asemenea!

Au binevoit a mai da pentru noua biserică din Cluj:

Nic. Voin, preot în Lupoaie (I. Hațeg)	4	Cor.
George Tulbure, preot, colectă dela credin. din Fildul-de-sus	20	»
Gavril Szabo, preot, colectă dela credincioșii din Bicsad	21	»
N. Nestor, can. Lugoș, (din prilejul iubil. de 25 ani al preoției)	100	»
Un preot din jurul Bistriței	2	»
Vas. Pop, preot, colectă dela credincioșii din Oarța-de-jos	2046	»
Andrieu Pop, preot, colectă dela credincioșii din Mocira	18	»

Simion Lupan, preot, colectă dela credincioșii din Someștelec	10	Cor.
Ioan Pașca, preot, colectă dela credincioșii din Ticău	11:50	»
Ioan Pașca, preot, colectă dela credincioșii din Șilimighiu	23	»
Alesandru Băban, preot, colectă dela credincioșii din Prilog	17	»
George Pascha, preot, colectă dela credincioșii din Ocoliş	63	«
Dumitru Dragoș, preot, colectă dela credin. Avaslekencze	7:54	»
Ioachim și Lucia Dăianu, câte 50 fil. laolaltă	1	»
Dr. Elie Dăianu, protop., în loc de felicitări de anul nou	5	»
R. Papp, jude reg. Cluj » » » » » » »	5	»
Victor Illés, propr. » » » » » » »	50	»
N. Moldovan, croitor » » » » » » »	1	»
V. Hossu, jude de tablă » » » » » » »	5	»
Andrieu Pora, învăț. » » » » » » »	1	»
Iosif Mihu, măestru » » » » » » »	2	»
Văd. Susana Cioplea » » » » » » »	1	»
Ioan Pap » » » » » » »	1	»
A. Mandeal, secretar, » » » » » » »	1	»
V. Drăgan, comptabil, » » » » » » »	1	»
Dr. V. Poruțiu, adv. » » » » » » »	5	»
Dr. Iuliu Pordea, adv. » » » » » » »	1	»
Teodor Terziu, frizer » » » » » » »	1	»
Dr. Amos Frâncu, adv. » » » » » » »	5	»
G. Farago, not. pens. » » » » » » »	2	»
T. Roman, funcț. pens. » » » » » » »	1	»
L. Papp, asesor, l. s. orf. » » » » » » »	1	»
Dem. Bucolan, » » » » » » »	0:20	»
M. Radu, croitor, » » » » » » »	1	Cor.

Dumnezeu să le răsplătească tuturor!

În nrul procsim, care ca nr. de Paști va fi dublu, vom da toate contribuiriile din diecesa Gherlii.

— Numele Vasile Stroescu, *înscris acum în anelele culturai românești, va trăi pururea viu în inimile noastre, și se va rostii cu dragoste în rugăciunile noastre. De am ști unde se află ar trebui să-l salutăm cu telegrame din toate părțile. Dar asta nu se poate, și nu ar respunde desigur nici intențiunilor marelui om. Cea mai bună prăznuire e să jertfim câte o sumă de bani pentru vr'un scop cultural într'u cinstea numelui lui.*

De pildă să dăruim pentru noua biserică din Cluj, ca numele lui să fie pomenit în tot anul în ea, ca un binecredincios creștin, care își arată cu faptele credința sa. Mărire și cinste numelui lui!

— Pentru fondul comemorativ Dr. Bunea în Cluj au binevoit a mai contribui, rescumpărându-şi numerii primiţi ai «Răvaşului» următorii p. t. Domni:

Vas. Masca, preot, Beiu	2 cor.	Ioan Bunea, preot, Vad	1 cor.
Eliseu Moga, » Apa-		Vasile Lucaciu preot,	
hida	1 »	Sişeşti	2 »
Dr. G. Dubleş, adv. Hu-		Bora Ioan, preot, Pietroşa	1 »
nedoara	1 »	V. Nichiti, preot, M.-Borgó	1 «
Greg. Galoş, Tic	1 »	Atanasie P. Bologa, preot,	
Cavril Ciobotar, preot,		Lupeni	2 »
Ghimeş	2 »	Ştefan Colceriu, Dâmb	2 »
Ioan Pop Papiriu, protop.		Emil Bran, Dragomireşti	1 »
Siciu	1 »	Al. Lemenyi, protopop,	
Dr. Paul Obadeanu, Beci-		Oherla	1 «
cherec	1 »	Ioan Hossu, cand. adv.,	
Ioan Popa Popas, preot		Cluj	1 »
Presaca	2 »	Nic. Popoviciu, căpitan,	
Dr. Mihail Groşian, adv.		Cluj	3 »
Oraviţa	1 »	Văd. Susana Cioplea, Cluj	1 »
Ilie Trăilă, adv. Oraviţa	1 »	Nicolae Zugrav, preot,	
Dr. Liviu Micşa, adv. Dej	1 »	Uricani	2 »
Ioan Hossu, preot Mi-		Dr. Cassiu Maniu, adv.,	
laşiu	2 »	Vaţ	2 »
Vas. Micuşan, preot, Frata	1 »	Vincentiu Nemeş, Grind	1 »
Iuliu Truţa, Ciucea	1 »	Ilie Trăilă, Timişoara	4 »
George Martinescu, Lugoj	1 »	D. I. Dămianu, Delta	1 »
Vas. Damian, Brad	1 »	Ioan Mihălţan, Odverem	1 »
N. Coroiu, preot, Ponorel	1 »	Vasile Almăşan, Cluj	2 »
Crişan Teofil, preot, Părul	2 cor.	V. Gr. Borgovan, prof.,	
Dr. Andreiu Pop, adv.		Bucureşti	2 »
B.-Huedin	10 »	Gavril Vaida, protopop,	
Ioan Maior, adm. dom.		Bolota	2 »
Blaj	1 »	Ioan Genţ, protop. Oradea-	
Dr. Ioan Popoviciu, adv.		mare	1 »
Orşova	1 »	Basil Dan, preot, Kis-	
Vas. Suci, preot, Căpuş	1 »	bocskó	1 »
Dionisiu Văcărescu, preot,		Dr. I. Lupaş, protopop,	
Vălani	1 »	Selişte	5 »
Valer Rusu, Chiciud	1 »	Ioan P. Chinez, Radnofăja	1 »
Aurel Barbu, Lamcrem	1 »	Iosif Comanescu, preot,	
Vas. Almăşian, adv. Cluj	3 »	Codlea	1 «
Patriţiu Lobonţiu, preot,		Petru Cheresteş, protop.	
Tăşnad	1 «	Buza	2 »
Avram Socaciu, preot,		Dem. Mureşanu, preot,	
German	1 »	Vasad	2 »
Ales. Donescu, preot,			
Vaşlab	1 »		
			Total 110 cor.

Banii s'au depus la «Economul» Cluj, lib. nr. 2746—1910 Toţi cei ce au primit nr.ii 12—1909 şi 1—2 din 1910 ai «Răvaşului» şi nu abonează, să binevoiască a trimite preţul lor pentru acest fond, ori a-i returna.

Cărţi — Reviste — Ziare.

— «Două iubiri». Este titlul noului volum de nuvele ale distinsului nostru scriitor *Ioan Agârbiceanu*. Costă 2 lei. Vom reveni.

— «Gazeta Transilvaniei», ajunsă sub conducerea d-lui Silvestru Moldovan, publicist serios şi probat, s'a lăsat de caraghioslicurile. În cari se încurcase, şi şi-a reluat firul istoric. În nr.ii 51—2, 59—61 şi 63, discută un interesant caz de drept bisericesc: că oare *celibe* e acel preot, care se preoţise numai după ce rămăsese văduv? Discuţia e de actualitate în vederea stalului de canonic bobian, vacant prin moartea regretatului Dr. Bunea, la care poate fi ales numai preot celibe, ear nu de cei însuraţi ori văduviţi.

«Anuarul presei române». Din prilejul »Prinosului Bunea«, când voiam să ne adresăm scriitorilor şi fruntaşilor culturii din România, spre a-i invita la colaborare în scopul *Prinosului* am dat, dela primul pas de o mare piedecă. Ne lipseau adresele precise şi nu găsim nici o publicaţiune, care ne-ar putea ajuta. Intrebat-am încolo şi încoace pe la prietini binevoitori, după vre-o carte de adrese, şi abia într'un târziu am primit o listă a abonaţilor la telefon, cu care ne-am mai putut ajutama niţel. Dar am făcut şi amara constatare că scriitorii români nu prea reflectează la serviciile telefonului. A făcut, între astfel de împrejurări, o adevărată surprindere plăcută, apariţia, anunţată prin ziare, a acestui volum mare ce ne stă înainte intitulat: »Anuarul presei române şi al lumei politice«. Volumul de peste 440 pag. încărcat altfel de reclame — conţine adresele tuturor persoanelor din presă şi din lumea politică; ministeriile, camerele, administraţia judeţelor, primăria capitalei, direcţia poştelor etc. etc. O lacună mi-se pare faptul, că despre Academie, şi celelalte instituţiuni culturale, nu cuprinde nimic. Ori cum volumul acesta, care costă 5 lei, e de un nepreţuit folos pentru cei ce se interesează de viaţa publică. (Adresa: Strada Teilor nr. 210).

— *Revista culturală* este titlul unei publicaţii enciclopedice bi-lunare ce apare în Craiova supt direcţiunea unui comitet de redacţie, din care fac parte cunoscutul profesor M. Străjan, Dr. med. Puţurian ş. a.

După cât ştim revista aceasta nu prea este cunoscută aici în Ardeal, deşi acum a intrat în al patrulea an de existenţă, şi deşi este una

dintre bunele reviste de acest fel. Din numărul mai nou remarcăm studiul Dlui Străjan, despre copilăria lui Schopenhauer și articolul „Cea mai grea învingere“. Mai aflăm și o cronică medicală permanentă, prin popularizarea științei medicale.

Partea literară este mai slab reprezentată, dealtcum aceasta poate nici nu ocupă atâta spațiu în revistă. Dar redacția își dă seama de mișcarea literară, mai ales de reviste. Într'un număr anterior s'a dat o recenziune justă și despre un număr al revistei noastre, remarcând cu câteva cuvinte drepte ținta și atitudinea *Răvaşului*. Suntem recunoscători pentru aceasta obiectivă aprețiere, care o găsim așa de rar

Recomandăm cu căldură această revistă folositoare, ce costă numai 4 lei pe an.

— Numărul de pe Decembrie al **Convorbirilor** — ca să fim compleți de astădată — este tot așa de bogat și interesant. După o năvelă de Sandu-Aldea, urmează, un studiu interesant — datorit Dlui V. I. Ghika — asupra cărții poetului francez E. Regnier »*În Moldova*«, carte plină de interes pentru Români. — D. Ruso studiază cărțile de bună cuviință în limba greacă și română. Dl I. Urban Jarnik încheie memoriile sale asupra »Drumului pe care am mers«. D. Onciu relevă aprecierile ce presa specialistă străină a făcut cărții tinărului istoriograf I. Ursu: *Politica orientală alui Francisc I. (1151—1547)*.

Cronicele obicinuite, de astădată mai număroase ca ori când, sunt toate vrednice de atențiune. (Aceasta notiță a rămas din nr. trecut. «Răv.»)

Anul 44-lea al »*Convorbirilor literare*« se începe sub cele mai bune augurii. Pe paginile dintăiu dă loc, într'o nouă rubrică a discuțiilor și observațiilor actuale, unor însămnări privitoare la istoria culturii românești. Rubrica aceasta e bună și acordă viociune vechei reviste, care — orice s'ar zice — este și rămâne cea mai importantă și mai de valoare în publicistica românească.

Spectator își dă seamă, la începutul anului, de trecut, de prezent și viitor, și bineintemeiat pe temeiul vechiu al acestei reviste a »renașterii« noastre, promite a se sili și pe viitor să contribue, potrivit nevoilor timpului, la înaintarea culturii naționale în toate părțile unde se vorbește și să scrie românește.

Arhiepiscopul Bucureștilor R. Neitzhammer, dă în articolul său foarte interesant »viitoarea hartă murală a României:« o nouă dovadă cât de mult s'a putut asimila acest suflet distins cu aspirațiunile mari și firești ale neamului românesc. Pornind dela pilda patriei sale mame, Helveția, care ține recordul lumii pe terenul hartografiei, ilustrul arhieru inzistă pentru harta murală a României, care deși cu precizie matematică

să fie lucrată cu atâta măiestrie artistică, »încât să pară mai degrabă un peisaj de cât un desen geometric«. O astfel de hartă ar fi un puternic mijloc de educație; și când e vorba de a întipări chipul patriei, în inima fragedă a copilului, acolo numai ceea ce desăvârșit e »destul de bun«.

Admirabilă creațiune e poezia »Nădejdea în Dumnezeu« de Alfred de Musset, tradusă bine de D. Nanu. Poezii nostri să iee pildă dela Musset.

După o schiță de E. Gârleanu, studii de Litzica, VI. I. Ghika, D. Russo, urmează răspunsul calm, măsurat și elegant, al dlui C. Cernăianu, la recenziunea diaconului N. M. Popescu. După ce se răfuește cu recensentul său Cernăianu continuă a-și țese firul dureroaselor și duioaselor sale observațiuni pe tema, ce așa de larg a tratat-o în cartea sa »Biserica și Românismul«. Să vede, că mai are încă mult de spus. — Concluzia aci este aceasta:

»Biserica la noi, mai mult ca ori unde, este chemată să aducă, cu adevărat mântuire de pe marginea prăpastiei, *problema românismului* nefiind în mare parte, decât o *problemă de cultură* prin biserică«. Cum trebuie să fie biserica în fața unei atari probleme?

Din restul bogatului număr mai relevăm: Cronică artistică a dlui Tzigara-Samurçaș. Cronicarul amintește cu elogii despre biserica unită din București, care »în afară de satisfacția foarte legitimă ce s'a dat fraților nostri de a avea un templu al lor în capitala României« — zice cu dreptul distinsul Român — ne bucură și prin faptul »că Bucureștii s'a îmbogățit cu un monument care-i face cinste«. »Biseriçuța clădită de dl arhitect N. Ghika, destul de mică și din material foarte ieftin, este însă foarte plăcută prin simplitatea sa și prin fericită armonie a proporțiilor. E una din cele mai fericite reminiscențe a splendidelor biserici ale lui Ștefan cel Mare«. — Am reprodus cuvintele bărbatului competent pentru că am dori ca aceasta biserică prin stilul ei să facă școală și la noi, unde se zidesc biserici atât de neespressive. — Remarcabilă cronică școlară și frumoasele pagini finale, închinat de dl Ion Bianu, membru al Academiei, ca un prinos memoriei lui Bunea. De nu ne va onora cu câteva rânduri proprii distinsul academician avem de gând a-le reproduce întregi pentru »Prinosul Bunea«.

Poșta Redacției.

V. d. B. »Că ar merita să fie prinsă în formă literară...« e foarte adevărat, Dar cine ar avea mai multă competență a o *prinde* în formă artistică?...

Zeno. Scuză întârzierea și persistă în direcția, ce ți-am cerut.

Tovărășia de ajutorare reciprocă din Essek (Die Esseker Gegenseitige Unterstützung-Genossenschaft) plătește membrilor sei în caz de moarte 2000 cor. — ca ajutor la cas de moarte; 50 cor. ajutor lunar în cas de incapacitate de a câștiga; 50 cor. rentă pe viață după ce a fost membru 30 de ani; mai departe 2000—20000 cor. ca zestre la măritarea fetelor unui membru.

Pentru câștigare de membrii se caută reprezentanți harnici și de încredere, eventual un agent general cu provisiune și plată fixă. — Ofertele detaliate sunt a se adresa la «Tovărășia de ajutorare reciprocă în Essek». 3—3.

Ieftin de Paști. Trimit carne de vită și de vițel, prima calitate (pulpă) cu garanție pentru sosirea proaspetă, în coșeruce de 5 chlgr. cu 3 cor. 20. Rog a comanda pe Paști dela

I. Rosenbaum (PODWOLOCZYSKA).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vițe de vie și nobilitarea vinurilor. De pe acum. încheiu contracte pentru liferări de toamnă sau primăvara anului următor pentru orice cantitate cu prețurile cele mai ieftine. Pentru sporirea afacerilor sunt aplicat a conlucra, ca tovarăș asociat, împreună cu proprietarii de vii și comercianți. — Corespondență în limba maghiară, germană și română.

Adresa: Alexandru Szücs fiu, vier.

Bihardiószeg. (Ungaria, Bihar m.)

1—4.

UN PRACTICANT SAU ÎNVĂȚĂCEL

se primește numai decât la Tipografia
«Carmen» Petru P. Barițiu în Cluj,
(Kolozsvár) strada Ferencz József 58.
Preferiți vor fi cei cu 2—3 clase gimn.

➡ Condițiunile favorabile. ➡

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de

Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:

105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:

7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

Predici pe Dumineci și serbători

vol. I. și II., legat în pânză și piele 7 cor. + 30 fil. porto

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Institut de artă și industrie
bisericească

Rétay & Benedek în Budapesta

VI., str. Váczi utca nr. 59.

Mare magazin de tot felul de recvisite bisericesti, anume: faloane, ornate diaconești stiehare, prapori, steaguri, potire, ciborii, cruci feșnice, candelabre, platenițe, icoane de închinat, iconostase, icoane de hram etc. cu prețuri convenabile. Listă de prețuri și proiecte despre ele să trimit cu plăcere.

Institutul nostru de sculptură, cel mai mare în țeară, pregătește: iconostase, altare, mese de proscomedie, amvoane, cadre de icoane portative, sfeșnice stabile, etc. În esecutie frumoasă și cu prețuri echitabile.

Primim pictarea bisericilor. Pentru comande de acestea trimitem gratis un specialist al nostru la fața locului. Proiecte și preliminară de spese trimitem bucuros.,
